

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**18. VE 19. YY. KÜTAHYA ÇİNİCİLİĞİNDE İNSAN VE HAYVAN
FİGÜRLÜ EVANİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emsele BAL

Enstitü Anabilim Dalı : Geleneksel Türk Sanatları

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. M. Hülya DOĞRU

HAZİRAN – 2017

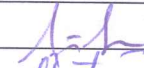

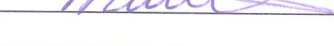
T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

18. ve 19. YY. KÜTAHYA ÇİNİCİLİĞİNDE İNSAN VE HAYVAN
FİGÜRLÜ EVANİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Emsele BAL

Enstitü Ana Sanat Dalı: Geleneksel Türk Sanatları

Bu tez 15/5/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd. Doç. H. Hülya Döğru	Basarılı	
Prof. Dr. Arse Usta	Basarılı	
Doç. Münevver Uşer	Basarılı	



SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı : 18. ve 19. YY. KÜTAHYA ÇİNİCİLİĞİNDE İNSAN VE HAYVAN FIGÜRLÜ EVANİLER


Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 159 sayfalık kısmına ilişkin *Sakarya Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliği Madde 28* uyarınca aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 17 / 05 / 2017 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından şahsıma iletilen *Turnitin* intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 12 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1) Kaynakça hariç
- 2) Alıntılar dahil
- 3) 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.


EMSELE BAL
17.05.2017

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı – Soyadı
Öğrenci Numarası
Ana Bilim Dalı
Programı
Statüsü

:Emsele Bal
:1260Y29003
:Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı
: Geleneksel Türk Sanatları Sanat Dalı
: Y. Lisans Doktora Bütünleşik Doktora


Yrd. Doç. M.HÜLYA DOĞRU

ÖNSÖZ

Tarihsel gelişim sürecinde çini sanatı, toplumların sosyo-kültürel çevrelerinden etkilenmişlerdir. 7. yüzyıldan günümüze kadar zaman içinde değişimlere ayak uyduran çini sanatının en önemli iki merkezden biri Kütahya olmuştur.

18. ve 19. yüzyıl çinilerinde Kütahya insan ve hayvan figürlü evaniler dönemin Kütahya halkının yaşamı, kültürü ve sanatı hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir. Bu bağlamda 18. ve 19. yüzyıl insan ve hayvan figürlü evanilerden bulunan kaynaklar ile kataloglanması açısından önemlidir.

Konuyla ilgili desteklerini her daim esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. M. Hülya DOĞRU'ya, araştırma ve yazım esnasında her zaman değerli bilgilerini paylaşan ve hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Ayşe ÜSTÜN'e, Doç. Münevver ÜÇER'e, Suna ve İnan Kıracı Vakfı Koleksiyonu'na ait, katalog kısmında kullanmış olduğum görsellere ulaşmamda yardımlarını esirgemeyen Pera Müzesi ekibine, bugünlere gelmeme katkı sağlayan tüm hocalarıma, destek olan arkadaşlarıma, ayrıca maddi manevi her zaman arkamda olan çok değerli aileme sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Emsele BAL

17.05.2017

İÇİNDEKİLER

RESİM LİSTESİ	ii
ÖZET.....	iv
SUMMARY	v
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK ÇİNİ SANATI.....	3
1.1. Çini Sanatının Kısa Tarihçesi.....	3
1.2. Selçuklu ve Beylikler Dönemi	3
1.3. Osmanlı Dönemi Çini Sanatı	9
1.3.1. Erken Dönem Osmanlı Çini Sanatı.....	10
1.3.2. Klasik Dönem Osmanlı Çini Sanatı	16
1.4. Batılılaşma Dönemi Çini Sanatı.....	22
BÖLÜM 2: 18. VE 19. YÜZYIL KÜTAHYA ÇİNİ SANATI.....	26
2.1. Kütahya'nın Tarihi ve Coğrafi Yapısı.....	26
2.2. Kütahya Çini Sanatı	28
2.2.1. Teknik Özellikleri	39
2.2.2. Tasarım Özellikleri	40
2.2.3. Kullanılan Formlar	42
2.2.4. Motif Özellikleri	43
2.3. Katalog	47
BÖLÜM 3: UYGULAMALAR.....	137
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	144
KAYNAKÇA	148
ÖZGEÇMİŞ.....	153

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Konya Sahip Ata Camii, minare, sırlı tuğla	5
Resim 2: Topkapı Sarayı Arz Odası, Renkli Sır Tekniği	7
Resim 3: Kubad Abad Sarayı'ndan Lüster Tekniğinde Çini, 1236.....	8
Resim 4: İznik, 14-15 yüzyıl, Milet işi çini.....	11
Resim 5: Bursa Muradiye Camii, 1426, Tek Renkli Sır Tekniği	12
Resim 6: Sırçalı Mescit 13. yüzyıl, Çini Mozaik	13
Resim 7: İstanbul, Şehzade Mehmet Türbesi, 1548, Renkli Sır Tekniği	14
Resim 8: Mavi-beyaz tabak, 15. Yüzyıl sonu, Çinili Köşk.....	15
Resim 9: Haliç işi, yarım küre biçiminde leğen, 16.yüzyıl, Victoria and Albert Museum, Londra.....	16
Resim 10: Selimiye Camii, 16. Yüzyıl, Sıratlı Çinileri.....	17
Resim 11: Hürrem Sultan Türbesi, 16. Yüzyıl, Sıratlı Çinileri.....	18
Resim 12: İstanbul, Kara Ahmet Paşa Camii, 1558	19
Resim 13: 16. yüzyıl tabak, Şam işi, Victoria and Albert Museum, Londra.....	20
Resim 14: Selimiye Camii, 1569, Sıratlı Çinileri.....	21
Resim 15: Hekimoğlu Ali Paşa Camii, 1735, Tekfur Sarayı çinileri	23
Resim 16: İsa Peygamberin hayatından kesitler, Garo Kürkman.....	24
Resim 17: İstanbul Topkapı Sarayı Çinili Köşk, 18. Yüzyıl.....	25
Resim 18: Kütahya Germiyanoglu II. Yakup Bey Türbesi çinileri, 1428.....	29
Resim 19: Kütahya 19. Yüzyıl Sonu, Ermenice Ve Latince Yazırlı Bardak	29
Resim 20: Topkapı Sarayı Harem Dairesi, Kâbe Tasviri, 17. Yüzyıl	30
Resim 21: Fincancı esnafı arasında yapılan sözleşme örneği	33
Resim 22: Fincancı esnafı arasında yapılan sözleşme örneği	34
Resim 23: Kütahya 18. Yüzyıl, geleneksel kıyafetli kadın figürü	41
Resim 24: Kütahya 18. Yüzyıl fincan formu.....	42
Resim 25: Kütahya 16. Yüzyıl ibrik formu	43
Resim 26: Kütahya 18. Yüzyıl, Buhurdan, Benaki	43
Resim 27: Kütahya Kurşunlu Camii Mihrap Duvarı, Mavi-Beyaz Çini.....	45
Resim 28: Kütahya 18. Yüzyıl, hayvan figürü	45
Resim 29: Kütahya, 18. Yüzyıl hayvan figürlü matara	46
Resim 30: Levni Miyatürü.....	51

Resim 31: Müslüman Kadın (kış giysili).....	67
Resim 32: Müslüman Kadın (bahar giysili)	79
Resim 33: Ciğerci.....	92
Resim 34: Ayasofya Müzesi.....	108
Resim 35: Levni Minyatür.....	128
Resim 36: Levi Miyatür.....	136

Tezin Başlığı: 18. ve 19. YY. Kütahya Çiniciliğinde İnsan ve Hayvan Figürlü Evaniler	
Tezin Yazarı: Emsele Bal	Danışman: Yrd. Doç. M. Hülya DOĞRU
Kabul Tarihi: 17.05.2017	Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 153 (tez)
Anabilimdalı: Geleneksel Türk Sanatları Bilimdalı: Geleneksel Türk Sanatları Pr.	
<p>7. yüzyıldan günümüze kadar Türk çini sanatı çeşitli dönemlerden geçerek günümüze kadar ulaşmıştır. Türk çini sanatında üretimini günümüze kadar sürdüren ve halen sürdürmeye devam etmekte olan Kütahya çini sanatının önemli merkezlerinden biri olarak önemlidir. 18. ve 19. yüzyıl Kütahya çinilerinde insan ve hayvan figürlü evaniler, o dönemin giyim-kuşamı, yaşamı ve kültürü ile ilgili bilgi vermesinden dolayı önemlidir.</p> <p>Bu amaçla hazırlanan çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Türk çini sanatının tarihsel sürecinden bahsedilmekte ve resimlerle desteklenerek aktarılmaktadır. İkinci bölümde 18. ve 19. yüzyıl Kütahya çini sanatı başlığı altında Kütahya'nın tarihi ve coğrafi yapısı, Kütahya çini sanatı, teknik, tasarım ve motif özellikleri, kullanılan formlar ve 18. ve 19. yüzyıl insan ve hayvan figürlü evanilerden ulaşılabilen kaynaklardan katalog oluşturulmuştur.</p> <p>Üçüncü bölüm; 18. ve 19. yüzyıl insan ve hayvan figürlü evanilerden yola çıkılarak tasarlanmış özgün uygulamalara yer verilmiştir. Değerlendirme ve sonuç kısmında ise araştırmada varılan görüşler yer almaktadır.</p>	
Anahtar kelimeler: Çini, Kütahya, Kütahya çinileri, evani, 18. ve 19. yüzyıl çinileri	

Title of the Thesis: Human and Animal Figures Evans in the 18th and 19th Century Kütahya Tiles	
Author : Emsele Bal	Supervisor: Asist. Prof. M. Hülya DOĞRU
Date: 17.05.2017	Nu. of pages: v (front part) + 153 (thesis)
Department: Traditional Turkish Arts	Science : Traditional Turkish Arts Pr.
<p>From the 7th century to the present day, the art of Turkish tile has been passed through various periods and reached to today. Kütahya is one of the important centers of Turkish art of tiles, which continues its production in Turkish tile art until the day. Kütahya chines, in the 18th and 19th century it is important that pots and pans with human and animal figurines give information about clothing, life, and culture at that time.</p> <p>The study prepared for this purpose consists of three parts. In the first chapter, the historical process of Turkish tile art is mentioned and supported by paintings. In the second chapter, under the titles of 18th and 19th century Kütahya tiles, Kütahya tile art, technical, design and motif features, used forms and 18th and 19th century human and animal figures have been cataloged from sources available from pots and pans.</p> <p>The third chapter; The original applications were designed based on pots and pans with human and animal figures of the 18th and 19th century In the conclusion part, the opinions reached in the research are included.</p>	
Keywords: Tile, Kutahya, Kutahya tiles, pots and pans, 18th and 19th century tiles	

GİRİŞ

Çalışmanın Amacı

Tez araştırması olarak seçilen konu, yayınlanmış eserlerden ve internet bağlarından tespit edilen ürünlerden, 18. ve 19. yüzyıl Kütahya çiniciliğinde insan ve hayvan figürlü evanilerin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Türk çini sanatı, toprak malzemedен üretilen ürünler arasında önemli bir yere sahiptir. Bilindiği kadarıyla geçmişi 8. ve 9. yüzyıllara dayanan çini sanatı varlığını günümüze değin sürdürmüş, halen de sürdürmeye devam etmektedir. Çini sanatı kültür ve sanat tarihi içinde sanatkârların katkıları ile kendine has bir oluşum sağlamıştır.

Konunun seçilmesindeki amaç, 18. ve 19. yüzyıllarda Kütahya'da farklı bir grup oluşturmuş olan insan ve hayvan figürlü evanilerin ulaşılabilen kaynaklardan tespit edilenler ile katalog oluşturularak gün ışığına çıkarmaktır. Ve bu konuda çalışma yapmak isteyen sanatçılara yardımcı olmak, 18. ve 19. yüzyıllarda çini sanatındaki değişim sürecini açıklamaktır.

Çalışmanın Önemi

Osmanlı Devleti 18. yüzyılda her alanda olduğu gibi sanat alanında da Batılılaşma hareketlerinden etkilenmiş, toplumun kültür ve sanat anlayışında değişiklikler meydana gelmiştir. Dolayısıyla ortaya konan ürünlerde dönemin kendine has motif ve renk özellikleri ortaya çıkmıştır.

Kütahya çinilerinde, insan ve hayvan figürlü evaniler ise 18. ve 19. yüzyıllara tarihlenmeleri açısından önemlidir. İnsan ve hayvan figürlerinin klasik dönemde çok tercih edilmemesi, ayrıca figürlerle birlikte kullanılan bitkisel motiflerin klasik dönemden farklı olarak yorumlanması, 18. ve 19. yüzyıllarda üretimi yapılan bu grubun, motif, kompozisyon ve renk değerlendirmesinin yapılması açısından önemlidir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada ilk olarak çini sanatı ile ilgili literatür çalışması yapılmış, çini sanatının genel tarihçesi tespit edilmiştir. Daha sonra kütüphanelerden ve müzelerde gerekli araştırmalar

yapılmış, konu ile ilgili görsellere ulaşılmıştır. Ulaşılan görseller motif, renk ve desen açısından incelenmiştir.

Tez çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çini sanatının tarihsel sürecinden bahsedilmiş, çini sanatının tarihsel dönemleri alt başlıklar halinde sunulmuştur. İkinci bölümde Kütahya çini sanatının genel özellikleri alt başlıklar halinde açıklanmıştır. Çalışma ile ilgili resim listeleri ön kısımda verilmiştir. Ayrıca özet ve giriş kısımlarına ilk bölümde yer verilmiştir.

İkinci bölümün son alt başlığında ise ulaşılabilen örnek eserlerden 18. ve 19. yüzyıla tarihlenen insan ve hayvan figürlü evaniler incelenerek katalog çalışması yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise tez konusu figürlü evanilerden yola çıkılarak yapılan özgün uygulamalar fotoğrafları ile gösterilmiştir. Daha sonra tez çalışmasının genel değerlendirmesi yapılarak, ulaşılan sonuçlar ifade edilmiştir. Kaynakça ve özgeçmiş ile çalışmamız son bulmaktadır.

BÖLÜM 1: TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK ÇİNİ SANATI

1.1. Çini Sanatının Kısa Tarihçesi

Çini, tarihsel gelişim süreci içerisinde, toplumların kültür ve sanatından etkilenmiştir. Aynı zamanda toplumların sosyo-kültürel çevrelerini de etkilemiştir. Türk sanatında bu karşılıklı etkileşimin en yakın örneklerini Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde görebilmek mümkündür.

Toprak malzemeden yapılan ürünler arasında önemli bir yeri olan Türk çini sanatına ait ürünlerin geçmişi 8. ve 9. yüzyıllara, Uygurlar'a kadar dayandırılmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde; Gazneliler, Karahanlılar ve Büyük Selçuklu devletinin, çini sanatının gelişiminde büyük rol oynadıkları görülmektedir¹. Büyük Selçuklular ile çini sanatının giderek zenginleştiği, 13. yüzyıl sonlarında İlhanlı devrinde de günümüze güzel örnekler kaldığı bilinmektedir. Ancak Büyük Selçuklulardan günümüze göçler ve savaşlar nedeniyle kalan çinili eserler sayıca azdır². Çini üretiminde Büyük Selçukluların başlattıkları köklü gelişim Anadolu Selçuklularını ile sürmüştür. Anadolu Selçuklularının sanat geleneğini sürdüren Beylikler dönemi sonrasında Erken Osmanlı'da, sarayın da büyük desteği ile İznik'te yeni teknik ve üslupta çini ürünlerinin üretilmesine başlanmıştır. 14. yüzyılın sonu ile 15., 16., 17. yüzyıllarda İznik en önemli çini üretim merkezi olmuştur. 18. yüzyılda ise, hem İznik hem de Kütahya çini merkezi olarak, çini üretimine devam etmiştir³.

1.2. Selçuklu ve Beylikler Dönemi

Anadolu tarihini oluşturan temel unsurlardan birisi olan Anadolu Selçuklularının, tarih boyunca kurulmuş Türk devletleri arasında önemli bir yeri bulunmasıdır⁴. Türk mimari kültüründe bezeme sanatının; Orta Asya'da Hunlarla başlayıp, Göktürkler, Uygurlar,

¹ AYDUSLU, Nevin; 'Anadolu'da Tek Örnek: Rölyef Tuğlalı Çini Mozaik (Erzurum Çifte Minareli Medrese)', **Ekev Akademi Dergisi**, C.15, S.49, 2011, s.142

² ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.17

³ BAŞDAĞ, F. Evren; 'Diyarbakır Melek Ahmet Paşa Camii Çinileri', **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C.12, S.45, 2013, s.271

⁴ KEMALOĞLU, Muhammet; 'Selçuklu Tariri Kaynak ve Araştırmalar', **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi**, C.5, 2012, s.178

Karahanlılar ve Gaznelilerle, Büyük Selçuklu İmparatorluğu ve Anadolu Selçukluları ile Anadolu'ya ulaştığı bilinmektedir. Selçuklular Döneminde; kentleşmeye bağlı olarak birçok eser meydana getirilmiştir⁵. Cami, medrese, mescid, minare, hamam, türbe ve saraylarda, ayrıca lahitlerde çini bezemeler görülmektedir⁶.

Süslemede; dönemlere esas damgasını vuran, en belirgin ortak özellikler motif, desen, renk ve teknik öğeleridir. Motif, renk ve tekniklerin gösterdiği tarihsel özellikler, o bölgenin ya da o milletin süsleme sanatlarının karakterini sanat düzeyini ve sanat anlayışının izlenmesine büyük ölçüde yardımcı olan unsurlardır. Mimari eserlerin yapımında malzeme olarak genelde taş, tuğla ve ahşap kullanılmıştır. Mimari eserlerin yüzeylerinin tezyin edilmesi sırasında o döneme ait kûfi karakterli yazılar, bitkisel, geometrik, insan ve hayvan figürlü motiflerin egemen olduğu dikkati çeker. Özellikle Konya, Kayseri, Sivas, Tokat, Amasya, Erzurum ve Niğde medreselerinde çeşitli sanatkarlar yetiştirilmiştir. Buna bağlı olarak mimarlık, taş oymacılığı ve çini gibi sanatlarda da gelişmelerin olduğu izlenebilmektedir⁷. Anadolu Selçuklular döneminde inşa edilen eserlerin çokluğu, yapım aşamalarının düzenli bir şekilde ilerlemesi, Selçuklularda merkezi bir teşkilatın olabileceğini düşündürmektedir. Hatta Anadolu Selçuklular'da 'Emr-i Mimarlık' denilen bir görevden bahsedilmiş, ancak kesin bununla ilgili kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır⁸.

Anadolu Selçuklu devleti, egemenliğini yaymanın dışında, sanatla da yakından ilgilenmiş; devleti simgeleyen önemli mimari eserler inşa etmişlerdir. Bu devirde en belirgin mimari eserler olan camilerin mihrapları, kubbeleri, minare ve portalları ile türbe, medrese, mescidler ve sarayların büyük ölçüde çinilerle kaplı olduğu görülmektedir⁹.

⁵ ÖNEY, Gönül; 'Türk Çini ve Seramik Sanatı', **Başlangıcından Bugüne Seramik Sanatı**, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1993, s.286

⁶ YETKİN, Şerare, **Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi**, İÜEF Yayınları, İstanbul, 1986, s.150

⁷ Cihat Yılmaz, Tezyinat, Restorasyonu, Örnekler ve Karşılaşılan Sorunlar, **Vakıf Haftası Dergisi**, C.8, 1991, s.275.

⁸ SÖNMEZ, Zeki; **Başlangıçtan 16. Yüzyıla kadar Anadolu Türk-İslâm Mimarisinde Sanatçılar**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1995, s.11

⁹ ONUR ERMAN, Deniz; 'Türk Seramik Sanatının Gelişimi: Toprağın Ateşle Dansı', **Acta Turcica**, C.5, S.1, 2012, s.23

Anadolu Selçuklu çini sanatında kullanılan motifler gerçek bir hayal gücü ve etkin bir yaratıcılık ile zenginleşmiş ve çeşitlenmiştir. Motiflerin kökeni Türkler'in Orta Asya'dan Anadolu'ya geldikleri ve yerleştikleri bölgelere dayanmakla birlikte, Selçuklular Anadolu'da kendilerine özgü bir süsleme sistemi ile çini sanatına kalıcı bir etki kazandırmışlardır¹⁰.

Selçuklu yapılarının mimari süslemesinde kullanılan sırlı tuğla, fazlaca görülen önemli bir süsleme tekniğidir. İlk örneklerde hakim renk firuze iken daha sonra kobalt mavisi, siyah, mor renk sırlı tuğlalar, 13. yüzyılın ortalarına doğru görülmeye başlamıştır. Sivas (1213) ve Kayseri (1205) Ulu Cami minareleri, Akşehir Taş Medrese (1250), Konya İnce Minareli Medrese (1264) ve Konya Sahip Ata Camii (1258) sırlı tuğla ile bezenmiş önemli örnekler arasındadır¹¹.



Resim 1: Konya Sahip Ata Camii, minare, sırlı tuğla

Fotoğraf: Emsele BAL

¹⁰ KARA, Sezin, **Anadolu Selçuklu Dönemi Çini ve Sermiklerinde Kullanılan Motif ve Figürlerin Ajur Tekniğindeki Yansımaları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, s.13

¹¹ ÖZEL, Mehmet; **Geleneksel Türk Sanatları**, Apa Ofset Basımevi, İstanbul, 1993, s.83

Anadolu'da Selçuklu mimarîsini dekore eden çinilerde dört ana form tespit edilmektedir. Bunlar; yıldız formlu çiniler, haç formlu çiniler, levha çiniler ve çini mozaiklerdir. Selçuklu dönemine ait bir diğer bezeme çeşidi düz çinilerdir. Bu çinilerde sırlı tuğladaki gibi firuze renk hakim olmakla birlikte, yine kobalt mavisi, mor, az miktarda da yeşil renk kullanıldığı görülür. Bazen de çeşitli renkte ve formda düz çiniler büyük geometrik kompozisyonlar oluşturmak üzere birlikte kullanılmıştır. Konya Karatay Medresesi duvar kaplamasında görüldüğü gibi, çok ender olarak üstü yıldız boyalı firuze çinilere de rastlanır. Düz çiniler, sırlı tuğlalardan, hamurunun daha sert olması bakımından da daha kaliteli çinilerdir¹². Minai tekniğinin de ilk defa Selçuklular tarafından kullanılmış olduğu; Oktay Aslanapa tarafından ifade edilmiştir¹³. İran'da Büyük Selçuklu devleti zamanında, günlük kullanım ve lüks seramik süs kaplarına uygulanan bu teknikle yapılan eserler heft reng (yedi renk) ismiyle anılırdı¹⁴. Anadoluda kullanılan çini mozaik tekniğinin de ilk olarak Selçuklular tarafından getirildiği bilinmektedir¹⁵.

Anadolu Selçuklu sanatının döneme yeni bir katkısı sayılabilecek olan çini mozaik tekniği, etkileyici bir güzelliğe sahiptir. Diğer tekniklerde olduğu gibi çini mozaikte de hakim olan renk firuzedir. Bu renge daha sonra kobalt mavisi, siyah, mor da ilave edilmiştir. Çini mozaik tekniği, istenilen desene göre kesilen küçük çini parçalarının bir araya getirilmesiyle oluşan yüzey kaplama işlemidir. Atölyelerde plakalar şeklinde hazırlanan çiniler, sırlı yüzeyleri aşağı gelecek şekilde yerleştirilir ve harç dökülerek sabitlenir. Daha sonra uygulanacak alana tatbik edilir. Anadolu Selçuklu'nun erken mozaik çinili örneklerinde sade geometrik şekiller halinde iken ilerleyen dönemlerde daha grift örnekleri de görmek mümkündür. Özellikle mihraplarda, kubbe içlerinde, kemerlerde ve duvarlarda çini mozaikle kaplı, zengin girift desenli alanlar görülmektedir. Sahip Ata Camii (1258), Sivas Gök Medrese Mescidi (1271), Konya Alaeddin Camii (1220), İnce Minareli Medrese (1264), Akşehir Taş Medrese Mescidi (1250), Beyşehir

¹² ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.46

¹³ ASLANAPA, Oktay; **Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı**, İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, No:10, Seri:5, S:1, 1965, s.1

¹⁴ KUBAN, Doğan, **Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı**, s.264

¹⁵ ASLANAPA, Oktay; **Türk Sanatı**, Remzi Kitabevi, 2. Baskı, 1989, s.318

Eşrefoğlu Camii (1279) gibi mimari eserlerde, mozik tekniğinde üretilmiş çini örnekleri bulunmaktadır¹⁶.

14. yüzyılda Beylikler döneminde üretilen ve daha önce İznik'te yapıldıkları düşünülen, 'Milet Tipi' adı verilen çukur çanaklar Gönül Öney'in İslam Mimarisinde Çini adlı eserinde alçıyla mihraplara gömüldüklerinden bahsedilmektedir. Bu kaseler sıralı tekniğinde yapılmış olup, mor, lacivert, mavi, firuze, yeşil renklerde uygulanmıştır. Bazı yerlerde birkaç tane kullanılmış bazılarında ise bir nevi bordür oluşturulmuştur¹⁷.

15. yüzyıl Beylikler döneminde, renkli sır tekniği olarak adlandırılan yeni bir teknik ortaya çıkmıştır. Deseninde firuze, mavi, siyah, krem, sarı, renkler kullanılan çinilere örnek olarak Kütahya'da Germiyanoglu II. Yakup Bey Türbesi'nin duvar bordürü, Topkapı Sarayı Arz Odası, Çinili Köşk Müzesi'de bulunan Karaman İbrahim Bey İmaret mihrabını süsleyen çiniler gösterilmektedir¹⁸.



Resim 2: Topkapı Sarayı Arz Odası, Renkli Sır Tekniği

Fotoğraf: Emsele BAL

¹⁶ ÖZEL, Mehmet; **Geleneksel Türk Sanatları**, Apa Ofset Basımevi, İstanbul, 1993, s.85

¹⁷ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.47

¹⁸ İNALCIK, Halil - RENDA, Günsel; Osmanlı Uygarlığı 2, ÖNEY, Gönül; **Çini ve Seramik**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2009, s.707

15. yüzyıla ait saray yapılarında örneklerine rastlanan bir diğer grup çini, lüster, minai ve sıraltı tekniğinde uygulanan çinilerdir. En fazla sıraltı çini örneklerinin görüldüğü saray çinilerinde lüster tekniğinde yapılmış örnekler daha az miktardadır. Minai tekniğinde yapılmış olanlar ise sadece Konya Alaeddin Köşkünde bulunmuştur. Sıraltı ve lüster tekniğinde ise en fazla örneği Kubadabad Sarayı çinilerinde bulmak mümkündür. Bu çiniler desen, form ve teknik bakımından dini yapılarda uygulanan çini örneklerinden oldukça farklıdır. Çinilerde hayat ağacı, siren, sfenks, grifon, çift ve tek başlı kartal, at, eşek, tavus kuşu, aslan, ördek, farklı kuş örnekleri, tilki, tavşan, av hayvanları, ile insan figürleri sık sık tekrar eden motifli kompozisyonlardır¹⁹.

İnsan figürleri çoğunlukla, ebedi hayatı, cenneti sembolize eden nar, haşhaş gibi bitkileri tutar şekilde resmedilmişlerdir. Yıldız şekilli çiniler, arasına haç biçimli çiniler yerleştirilmek üzere birbirine bağlanarak sarayın duvarında pano oluşturacak şekilde birleştirilmişlerdir. Sıraltı veya lüster tekniğinde yapılmış olan çinilerin ebadı çoğunlukla 22-23 cm.dir²⁰.



Resim 3: Kubad Abad Sarayı'ndan Lüster Tekniğinde Çini, 1236

Fotoğraf: <http://aycaereninsanatolyesi.com/index.php?sayfa=35>

¹⁹ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.47

²⁰ ARIK, Rüçhan – Arık, Oluş, **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri**, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2007, s.205

Sıraltı tekniğinde yapılmış olan örnekler; şeffaf sıraltına siyah, firuze, mor, renklerde yıldız formlu çiniler iken, şeffaf sır altına siyah ile haç formundaki çini parçalardan oluşturulmuştur. Sayıca daha az rastlanan luster tekniğindeki çini örnekler, aynı motiflerle aynı formda yapılmış olup, kahverengi ve sarı renkte üretilmişlerdir²¹.

Selçuklu saraylarına ait ulaşılabilen bir diğer örnek olan Konya Alaeddin Saray çinileri, yıldız veya altıgen formda yapılmıştır. Kubadabad örneklerine nazaran daha küçük ölçülerde bulunan çinilerde yine figür konulu ancak daha kalabalık kompozisyonlar hakimdir²².

1.3. Osmanlı Dönemi Çini Sanatı

Türk sanatı, Selçuklular döneminde Anadolu'da, Orta Asya etkilerini uzun süre hissettirmiş, bu gelenek ardından Osmanlı Beyliği'nin kurulması ile taşınmış ve çini sanatında da yeni anlayışlar ortaya çıkmıştır. Osmanlılar, Orta Asya'dan gelen kültür mirasını kendi özünde harmanlayıp, kendi bakışları doğrultusunda, yabancı etkilerden de uzak, yepyeni bir görüş kazandırmışlardır²³.

Geniş bir coğrafya üzerine yayılan Osmanlılar gittikleri her yerde yaptıkları çok sayıda mimari eserde bezeme unsuru olarak çini kullanmış; 15. - 17. yüzyılları arasında çini ana bezeme unsuru olmuştur, Özellikle dini eserlerin daha ihtişamlı çini örneklerine 15. - 17. yüzyıllarında rastlamak mümkündür.

Osmanlı döneminde mozaik çini tekniğinden vazgeçilerek, sıraltı boyama tekniği ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca Fatih Sultan Mehmet döneminde oluşturulmaya başlanan Saray Nakkaşhanesi'nde yeni motifler geliştirilmeye ve bunlardan Sernakkaş nezaretinde yeni desenler üretilmeye başlanmıştır. Osmanlılarda çini sanatı çeşitli tekniklerin uygulanması ile büyük bir aşama ve zenginlik göstermiştir. Ayrıca, Uzak Doğu'dan gelen evaniler üzerinde desenlerdeki motifler çini sanatına katılmış ve çok çeşitli desenler üretilmiştir. Kullanılan mevcut renklere kırmızı, fıstık yeşili, sarı, eflatun ve

²¹ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.48

²² ARIK, Rüçhan, **Kubad Abad Selçuklu Saray ve Çinileri**, İsbankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2000, s.30

²³ DOĞANAY, Aziz; **Klasik Devir İstanbul Hanedan Türbelerinde Tezyînât**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, M.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002, s.166

kahverenginin de ilave edilmesiyle kullanılan renk sayısı daha da artırılan İznik çinileriyle yeni bir dönemin ortaya çıktığı görülür²⁴.

1.3.1. Erken Dönem Osmanlı Çini Sanatı

Çininin, her dönemde kuşkusuz mimari süslemedeki değeri ve önemi anlaşılan bir unsur olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda erken dönem Osmanlı mimarisinde -Edirne ve Bursa' daki bazı örnekler dışında- Selçuklu dönemine nazaran sayıca daha az çini kullanıldığı görülmektedir²⁵. Mimari ifade ve etkiye, renk değerleri ile katılan ve sürekli mimariye bağlı kalan ancak onu aşmayan çini süslemeler, kuruluş döneminde, cami ve türbelerde, yapının içinde ve dışında özenle kullanılmıştır. Örneğin, Bursa Orhan Camii (1340)'nin kible cephesinde günümüze ulaşan yeşil altıgen çiniler, İznik Orhan Camii (1335)'de iç duvarlarını kaplayan yeşil ve firûze altıgen çiniler, 16. yüzyılda doruğuna ulaşacak Osmanlı çini sanatının erken örnekleridir. Erken dönem Osmanlı çini sanatında Selçuklu ve Beylikler döneminde kullanılan firuze, mor, kobalt mavi, siyah reklere beyaz, sarı ve fıstık yeşili rengin eklenmiş olduğu görülmektedir²⁶.

Milet Tipi Seramikler: İlk buluntular Milet kazılarında ortaya çıkmasından dolayı 'Milet Tipi' adı verilen, kırmızı hamurlu, çukur çanak ve tabaklar, dönemin en bol örneklerindedir. Sıraltına mavi renkte boyanmış örneklerin fazlaca görüldüğü buluntularda, soyut çiçekler, yapraklar, geometrik desenler uygulanmıştır²⁷.

Sıraltı tekniğinin yanında kazıma (sgraffito) veya slip teknikleri ile yapılmış örnekler de mevcuttur. Slip tekniğinde, beyaz veya renklendirilmiş macun gibi bir kıvamı olan astar ile boyama yapılarak sırlanır. Sgraffito (kazıma) tekniğinde ise, ilk önce astarı çekilmiş olan ürüne ince ya da kalın çizgiler kazınarak desen oluşturulur. Sırlama sırasında, sırn

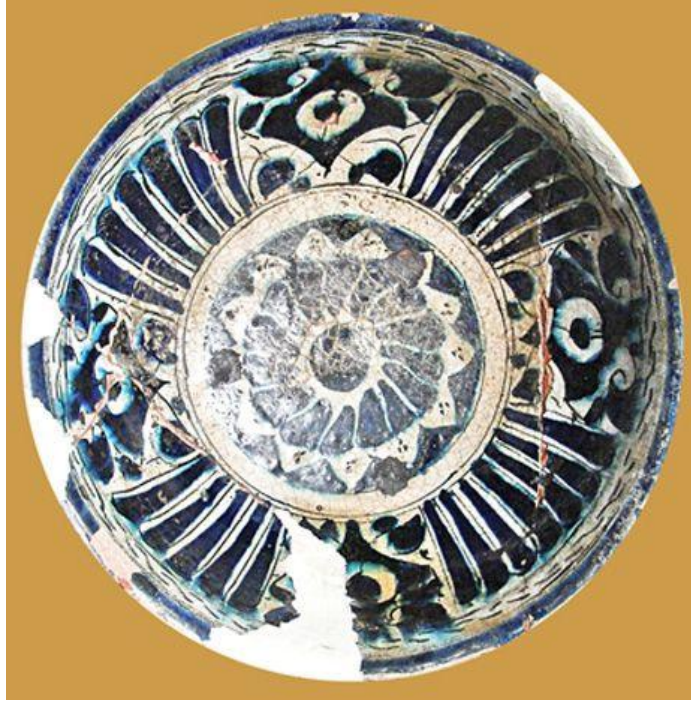
²⁴ İNALCIK, Halil – RENDA, Günsel; **Osmanlı Uygarlığı 2**, Gönül Öney, Çini ve Seramik, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, s.713

²⁵ ÖNEY, Gönül; **Mimari Süsleme, Akdeniz'de İslam Sanatı Erken Osmanlı Sanatı Beylikler Mirası**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2000, s.26

²⁶ DEMİRİZ, Yıldız; 'Osmanlı Çini Sanatı', **Türkler Ansiklopedisi**, 12. Cilt, s.351-352

²⁷ İNALCIK, Halil - RENDA, Günsel; Osmanlı Uygarlığı 2, ÖNEY, Gönül; **Çini ve Seramik**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2009, s.701

çukur alanları doldurması ile kırmızı hamurun daha da koyu renk çıkması sağlanarak uygulanmıştır²⁸.



Resim 4: İznik, 14-15 yüzyıl, Milet işi çini

Fotoğraf: <https://tr.pinterest.com/pin/548102217122907680/>

Tek Renk Sırlı Çiniler: Kare, dikdörtgen, altıgen ve üçgen formlu bu çiniler, Erken Osmanlı döneminde yapılmış eserlerde dini yapıların süsleme unsuru olarak kullanılmışlardır. Genellikle farklı renkte olan çini parçaların bir araya getirilmesi ile geometrik kompozisyonlar oluşturulmuş, yapılara dinamik bir görünüm kazandırılmıştır. Selçuklu'da kullanılan kobalt mavisi, firuze, mor, siyah renklere ek olarak sarı, beyaz ve yeşil renk sırlar kullanılmıştır. Bazen altın varak veya yıldız boya ile bitkisel motifler uygulandığı da görülür. Bu tarz çinilere, Bursa Orhan Bey İmaret, Yeşil Cami Külliyesi, II. Murad Camii' inde zengin örneklerine rastlamak mümkündür²⁹.

²⁸ KÜRKMAN, Garo; **Toprak, Ateş, Sır**, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2005, s.43

²⁹ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.67

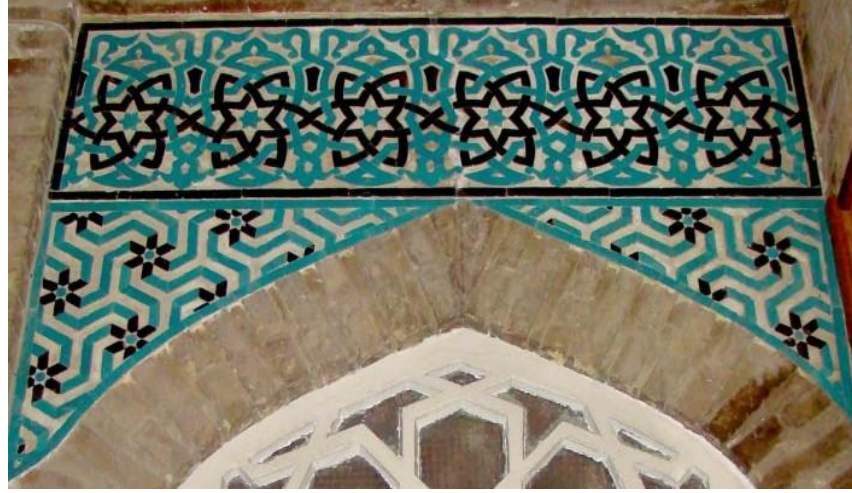


Resim 5: Bursa Muradiye Camii, 1426, Tek Renkli Sır Tekniği

Fotoğraf: Emsele BAL

Çini Mozaik Tekniği: İlk örnekleri Anadolu Selçuklu döneminde görülen Çini mozaik tekniği ile yapılmış çiniler, Erken Osmanlı eserlerinde de uygulanmıştır. Selçuklu döneminde kullanılan renklere ilave olarak sarı, beyaz ve yeşil renklerde kullanılmıştır. Erken Osmanlı döneminde bu teknik ile yapılmış olan alanlar aralarında harç görülmeyecek kadar sık yerleştirilmiş, ustalıklı eserlerdir. En başarılı örnekler arasında, Bursa Yeşil Camii, Medrese ve Türbe'de (1422), İstanbul Çinili Köşk'de (1472) görmek mümkündür. Ayrıca İstanbul Topkapı Sarayı Çinili Köşkün portal en zengin uygulamalardan biridir³⁰.

³⁰ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.69



Resim 6: Sırçalı Mescit 13. yüzyıl, Çini Mozaik

Fotoğraf: Emsele BAL

Renkli Sır Tekniği: Erken Osmanlı dönemi çinilerinde bilinen ilk teknik, 14. yüzyıl sonu ve 15. yüzyıl başlarına tarihlenen ‘Renkli Sır Tekniği’dir³¹. 15. yüzyılda özellikle Bursa, Kütahya, Edirne’deki mimari yapılarda ve 16. yüzyıl başlarına kadar uzanan bazı İstanbul eserlerinde, renkli sır tekniği ile işlenmiş çok başarılı çiniler görülmektedir³².

Kırmızı hamurla yapılan bu çinilerde desen hamura basılarak veya kazınarak işlenir. Baskı kalıbına göre kabartma desenler de üretilebilir. Çini, ilk pişirimi yapıldıktan veya kurutulduktan sonra, üzerine astar sürmeden, mavi, firuze, lacivert, siyah, beyaz, sarı, mor veya eflatun, fıstık yeşili renkli sır uygulanır. Renkli sırla işlenmiş desenlerin birbirine karışmaması için aralarına bal mumu veya nebati yağ, mangan karışımı sürülür. Çiniler fırınlanınca balmumunun erimesi ile şekiller arasındaki konturlar çini hamurunun renginde, kırmızı olarak belirir. Nebati yağ karışımında ise, siyah kontürler meydana gelir. Renkli sır tekniğinin İspanya’da da uygulandığı görülür. Bu örneklerde, Türk çini sanatında uygulanan teknikten ayrı olarak, farklı renkteki sır araları iplikle sınırlanır.

³¹ BAKIR, Sitare Turan; **İznik Çinileri ve Gülbenkyan Koleksiyonu**, Kültür Bakanlığı, 1999, s.11

³² İNALCIK, Halil - RENDA, Günsel; Osmanlı Uygarlığı 2, ÖNEY, Gönül; **Çini ve Seramik**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2009, s.707

İplikler fırınlamada yanarak yok olur. Bu nedenle bu tekniğe Batı literatüründe kuru iplik anlamına gelen ‘cuerda seca’ adı verilmiştir³³.

Renkli sırla boyama yapılan çinilerde tekniğin getirdiği kolaylık nedeniyle karmaşık ve yoğun bitkisel desenler, çiçekler, kıvrımlı dallar yanında, nesih ve sülüs yazı ile ayet ve kitabe ibareleri işlenebilmiştir. Anadolu'da, Bursa Yeşil Camii ve Türbe (1421), Edirne II.Murat Camii (1435-36), İstanbul Topkapı Sarayı Çinili Köşk Müzesi (1433) renkli sır tekniğinin başarılı örneklerini sergileyen eserlerdir³⁴.



Resim 7: İstanbul, Şehzade Mehmet Türbesi, 1548, Renkli Sır Tekniği

Fotoğraf: Emsele BAL

Mavi-Beyaz Çiniler: Bu grup çiniler İznik ve Kütahya’da, 16. yüzyılın ortalarına kadar üretimi devam etmiş olan ve mavi-beyaz grup olarak adlandırılan çinilerdir. Beyaz zemin üzerine mavi tonlarda ya da daha az örnekte zemin koyu mavi bırakılarak uygulanmışlardır. Mavi tonları ile yapılmış olan uygulama gruba ismini vermiştir.

³³ İNALCIK, Halil - RENDA, Günsel; Osmanlı Uygarlığı 2, ÖNEY, Gönül; **Çini ve Seramik**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2009, s.707

³⁴ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.67

Porseleni andıran sert, pürüzsüz ve beyaz hamurlu yapısı ile kullanma seramiği olarak daha yaygındır. Ustalıkla işlenmiş naif desenleri ince bir sırta kaplanmışlardır³⁵.

Osmanlı Sarayının mutfak ihtiyacına göre İpek yolu üzerinden gelen Çin porselenlerinin alınması, bu grubun Uzak Doğu motiflerinden etkilenmesine neden olmuştur³⁶. Balık pulu, krizantem çiçekleri, şakayık, lotus, bulut, ejder motifleri mavi- beyaz çinilerde uygulanmıştır. Mavi-beyaz çini grubu örneklerine ender olarak mimaride de görülmektedir. Bursa Yeşil Türbe Sitti Hatun lahdi üzerinde, Edirne Muradiye Camii, Şehzade Ahmet, Gebze Çoban Mustafa Paşa Türbesi, Şehzade Mahmut Türbelerinde bu gruba ait kaliteli örnekler görmek mümkündür³⁷.



Resim 8: Mavi-beyaz tabak, 15. Yüzyıl sonu, Çinili Köşk

Fotoğraf: <http://istanbulburda.com/istanbul-arkeoloji-muzesi-2/>

Mavi-beyaz çinilerin üretim merkezi uzun yıllar Kütahya olarak kabul edilmiştir. Fakat 1964'te Oktay Aslanapa'nın başkanlığında yapılan İznik kazılarında bu çinilerin de yine aynı döneme ait çiniler gibi İznik ve Kütahya yapımı olduğunu ortaya çıkarılmıştır³⁸.

³⁵ ÖNEY, Gönül; **Beylikler Devri Sanatı, XIV.-XV. Yüzyıl (1300-1453)**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XXIV, S.9, 1989, s.44

³⁶ ERDOĞDU, Ayşe; "Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonu Bleu-Blanc Çin porselenleri", **P Dergisi**, S.14, İstanbul, 1999, s.66

³⁷ ÖNEY, Gönül; **Türk Çini Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1967, s.65

³⁸ KÜRKMAN, Garo; **Toprak, Ateş, Sır**, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2005, s.45



Resim 9: Haliç işi, yarım küre biçiminde leğen, 16.yüzyıl, Victoria and Albert Museum, Londra

Fotoğraf: ATASOY, RABY,1989:179

Mavi-Beyazlara ait bir diğer grup, İstanbul'da üretildikleri düşünüldüğü için 'Haliç İş'i' olarak adlandırılan çinilerdir. Deseni beyaz zemin üzerine siyah veya mavi renkte, ince helezonlar ile sarmaşık dalları oluşturulmaktadır. Bu sarmaşık dalların üzerine, küçük kıvrık yapraklar ile süslenmiş dallar arasındaki monotonluğu gidermek için, bazen çiçek bazen rumi, bazen de yığma bulut gibi motiflerin yerleştirildiği görülür³⁹.

1.3.2. Klasik Dönem Osmanlı Çini Sanatı

16. yüzyıl, Osmanlı sanatının klâsik dönemi olarak kabul edilir. Çini bezeme, devrin dini ve sivil yapılarının iç süslemesine hâkimdir. Çininin yoğunluğu, yapıdan yapıya çok değişiklik göstermektedir. Süleymaniye Camii gibi anıtsal bir yapıda sadece mihrap çevresini kaplayan çiniler, Rüstem Paşa Camii'nde olduğu gibi galeriler dâhil bütün duvarların adeta tamamen çiniyle bezendiği görülür. Üsküdar Mihrimah Camii gibi tamamen çinisiz yapılar da ana kuralı bozmamaktadır. Bu aşırı uçlar arasında kalan eserlerin ise çoğunlukta olup, pek çok yapıda, pencere iç alınlıkları çinidir. Pandantiflerin

³⁹ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.69

çinili olduğu örneklerde ise, üst yapının kalem işlerine ayrılması prensibini fazlaca değiştirmedeği bilinmektedir⁴⁰.



Resim 10: Selimiye Camii, 16. Yüzyıl, Sıratlı Çinileri

Fotoğraf: Emsele BAL

16. yüzyıl ortalarından itibaren, Mimar Sinan eliyle inşa edilen eserlerde son derece ölçülü, anıtsal mimarinin etkisini güçlendiren, yapıların dış kısmının bir bölümünde, mesela; son cemaat yeri yan duvarları ya da pencere alınlıkları gibi, ölçülü olarak, iç kısmını ise tamamen çinili bir bezeme anlayışıyla karşılaşılmaktadır⁴¹. Bu devirde mimari alanda faaliyetlerin hızlanması ile de çini siparişlerinin arttığı bilinmektedir⁴². Osmanlı Devletinin ikinci başkenti olan Edirne şehri ile, devletin yıkılışına kadar başkentlik etmiş İstanbul gibi kentlerdeki prestij yapılarında kullanılan çinilerin, sadece üretim kalitesi önemsenmemiş, bu çinilerin mimari mekandaki yerleri dahi özenle seçilmiş ve belli bir anlayışa bağlı olarak şekillenmiştir. Klasik döneme damgasını vuran en önemli çini

⁴⁰ DEMİRİZ, Yıldız; 'Sinan'ın Mimarisinde Bezeme', **Mimarbaşı Koca Sinan, Yaşadığı Çağ ve Eserleri**, C.2, s.467

⁴¹ SİNEMOĞLU, Nermin; 'Onaltıncı Yüzyıl Çinilerinde Motif Zenginliği', **Prof. Şerare Yetkin Anısına Çini Yazıları**, Sanat Tarihi Derneği Yayınları, İstanbul, 1996, s.126

⁴² BAKIR, Sitare Turan; 'İznik Çinileri'nde Ulama Karo Tasarımları', **Osmanlı Ansiklopedisi**, 11. Cilt, Ankara, 1999,s.220

üretim merkezi hiç kuşkusuz İznik'tir. İznik atölyelerinde imalat saray nakkaşhanesinde ve mimarlar ocağında oluşan süsleme programı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Ayrıca imparatorluğun geniş sınırları içerisinde başkentten uzak kentlerde, bezeme tasarımlarının merkezden yönlendirildiği ve bu tasarımlar doğrultusunda mahalli çini üretimlerinin gerçekleştirildiği de bilinmektedir. Böylelikle İstanbul'daki üslubun Anadolu'nun ve devletin diğer hakimiyetindeki farklı coğrafyalarında da devam etmesi sağlanmıştır⁴³.



Resim 11: Hürrem Sultan Türbesi, 16. Yüzyıl, Sıraltı Çinileri

Fotoğraf: Emsele BAL

Gerek 15. Yüzyılda Fatih Sultan Mehmet, gerekse 16. yüzyıl Osmanlı padişahlarından Yavuz Sultan Selim zamanında sınırları genişleyen devletin diğer bölgelerinden İstanbul'a getirilen sanatçılar da bu sanata önemli katkılar sağlamıştır. İstanbul'da Yavuz Sultan Selim Camii ve Türbesi (1522), Şehzadeler Türbesi (1525), Haseki Medresesi (1539), Şehzade Mehmet Türbesi (1543), Topkapı' da Kara Ahmet Paşa Camii (1551) gibi mimari eserlerde kullanılan çiniler klasik dönemin eserlerindedir.

⁴³ YILDIRIM, Savaş; 'Diyarbakır Sahabeler Türbesi Çini Süslemeleri', **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.5, 2014, s.25



Resim 12: İstanbul, Kara Ahmet Paşa Camii, 1558

Fotoğraf: Emsele BAL

16. yüzyılın ortalarına doğru doğru doğruya yapılan fetihler nedeniyle oradan getirilen ve saray nakkaşhanesinde istihdam edilen sanatkârların varlığı ile Türk tezyinatının motif dağarcığında zenginleşme görülmektedir. Bu dönemde saray nakkaşhanesinin başına Yavuz Sultan Selim zamanında Tebriz'in fethi sonucu İstanbul'a getirilen ve saray Sernakkaşı olan Şah Kulu'nun kendisinden sonra yetiştirmiş olduğu müzehhip Karamemi geçmiştir⁴⁴. Sarayın Ehl-i Hiref teşkilatı, "sanat ehli" olan sanatkâr ve zanaatkârlarla, hizmet veren çeşitli uzman kişilerin mensubu oldukları bölüklerden oluşan sarayın eğitilmiş üretim teşkilatıdır⁴⁵. Sarayda ehl-i hiref diye adlandırılan bu sanatkâr teşkilâtının en önemli bölüklerinden biri olan nakkaşlar yalnız kitap sanatıyla ilgili faaliyetlerle kalmaz, saray köşklerinin, binaların kalem işi, çini ve metal işleri desenlerini de hazırlar ve uygulardı⁴⁶.

Şam Tipi Çini ve Seramikler: 16. yüzyılda üretilen 'Şam Tipi' olarak adlandırılan çini ve seramikler, Şam' da benzer çini örneklerinin görülmesi ile orada üretildikleri düşünüldüğü için bu ismi almışlardır. Evani (kullanım eşyaları) grubunda örneklerine

⁴⁴ ERSOY, Ayla, **Türk Tezhip Sanatı**, Akbank Yayınları, İstanbul, 1988, s.58

⁴⁵ KALYONCU, Hülya, 'Ehl-İ Hiref-İ Hassa' Teşkilatının Osmanlı Kültür Ve Sanat Yaşamındaki Yeri Ve Önemi, **International Journal of Social Science**, S.33, 2015, s.279

⁴⁶ DERMAN, F. Çiçek, **İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, Cilt: 41, s.68

sıkça rastlanan çini ve seramiklerde, mavi beyaz renklerin dışında fıstık yeşili ve mor renkler kullanılmıştır. Renkler Kütahya İznik çinilerine nazaran soluktur. Motif olarak bahar dalları, rozetler, çiçek buketleri, gül ve karanfil motifleri ile sıraltı tekniğinde uygulanmışlardır⁴⁷.



Resim 13: 16. yüzyıl tabak, Şam işi, Victoria and Albert Museum, Londra

Fotoğraf: ATASOY, RABY,1989:209

Kırmızılı İznik ve Kütahya Çinileri: Sıraltı tekniği ile yapılmış olan çiniler sert ve beyaz hamurları ile Osmanlı döneminin en ihtişamlı çini örnekleri olmuşlardır. Firuze, mavi, yeşil, mor, siyah ve döneme ismini veren, hafif kabartmalı bir şekilde boyanmış olan domates kırmızısı, kullanılan renkler olmuştur. Karanfil, lale, gül, sümbül, bahar dalları, selvi ağaçları, asma sarmaşıkları, kır çiçekleri, nar, iri yapraklar, rozetler, kalyon, balık pulu, bulut, çintemani, vazolar, kandil, iri sülüs yazı kompozisyonları ile birbirinden farklı desenler oluşturulmuştur. Kırmızılı İznik ve Kütahya çinilerinin en erken örneklerinden olan Mimar Sinan'ın yaptığı Süleymaniye Camii çinileri, Rüstem Paşa Camii çinileri, kompozisyon çeşitliliği ile ihtişamlı örnek eserlerdir⁴⁸.

⁴⁷ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, İstanbul, 1987, s.71

⁴⁸ İNALCIK, Halil – RENDA, Günsel; **Osmanlı Uygarlığı 2**, Gönül Öney, Çini ve Seramik, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, s.713

İznik kazılarında ve yazılı bulunan fermanlarda, Sarayın yapılar için verilen siparişlerinin İznik'teki Çinicibaşına gönderildiği bilinmektedir⁴⁹. Ancak Kütahya'nın da o dönemde İznik ile birlikte üretime katıldığı, Saray nakkaşlarının hazırlamış oldukları desenleri İznik ve Kütahya daki atölyelere gönderdiği ve çini ustalarının da uygulama kısmını üstlendiği belirtilmiştir⁵⁰.



Resim 14: Selimiye Camii, 1569, Sıralı Çinileri

Fotoğraf: Emsele BAL

Çini kullanımının en ihtişamlı dönemi olarak bilinen kırmızılı İznik ve Kütahya çinileri farklı desenlerle büyük kompozisyonlar halinde oluşturmuştur. Sokullu Mehmet Paşa Camii (1571), Topkapı Sarayı, Piyale Paşa Camii (1561), Edirne Selimiye Camii (1565-75), Erzurum Lala Mustafa Paşa Camii (1562), İstanbul Kanuni Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan Türbeleri (1558), Sokullu Mehmet Paşa Camii (1578) ve Türbesi (1579), Sultan III. Murat Türbesi (1566), çinileri bu dönemin başarılı örnekleri olarak sayılmaktadır⁵¹.

17. yüzyıl ortalarından itibaren ihtişamlı çinilerde bozulmalar, desenlerde akmalar, renklerde soluklaşmalar, sırda çatlama görülmeye başlanmıştır. Kütahya ve İznik

⁴⁹ DEMİRSAR ARLI, Belgin - ALTUN, Ara; **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Osmanlı Dönemi**, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul,2008, s.24

⁵⁰ ÖNEY, Gönül; 'Çini ve Seramik', **Geleneksel Türk Sanatları**, T.C. Kültür Bakanlığı, 1995, s.93

⁵¹ ÖNEY, Gönül; **Türk Çini Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1967, s.68

atölyelerinde imalat azalmış, hatta İznik bir süre sonra tamamen çini üretimine son vermek zorunda kalmıştır. Kütahya ise üretim kalitesi düşse de imalata devam etmiştir⁵².

1.4. Batılılaşma Dönemi Çini Sanatı

18. ve 19. yüzyıllarda Osmanlı dönemi köklü bir değişime uğramış, ‘Batılılaşma’ dönemi olarak nitelendirilen yeni bir döneme geçiş yapmıştır. Bu dönem her alanda değişikliğe sebep olduğu gibi sanat alanında da köklü değişiklikler getirmiş, yeni bir sürece geçilmiştir⁵³. 18. yüzyılda İznik Çini imalatının son bulması, Kütahya çini atölyelerinin önem kazanmasına neden olmuştur. Osmanlı döneminde 18. yüzyılda İznik’ten İstanbul’a getirilen usta ve malzeme ile yeni denemelerde bulunulmuş ancak sürekliliğini koruyamamış, başarılı olamamıştır⁵⁴. O dönemde Kütahya’da yaşayan gayrimüslim halkın da çini yapımında yeri olduğu için şehrin ticari hayatını canlı tuttuğu düşünülmektedir.

Ancak bununla birlikte Kütahya’da çini üretimine devam edilse de çinilerin kalitesi bozulmuş, sırda akmalar görülmüş, kırmızı rengin özelliği kaybolmuştur. Kırmızı renk kahverengi bir tona dönüşmüştür. Desenlerin boyanmasında kullanılan renkler (sarı, mavi, mor, firuze, yeşil, siyah, kırmızı) soluklaşmış, sır parlaklığını kaybederek, kirli bir görüntüye bürünmüştür⁵⁵.

18. yüzyıl ilk çeyreği Batılılaşma döneminde Kütahya çinilerinde özel bir grubu cami ve medreselerde bulunan Kâbe ve daha az bulunan Medine tasvirli panolar oluşturmaktadır. Bu çini panolarda Kabe yapısı Osmanlı Batı sanatına giren anlayışa bağlı olarak avluyla kuşatılmış biçimde tasvir edilmiştir. 18. yüzyılda batı etkisiyle hissedilen üslup değişimi sanatın her alanında gözlenebilmektedir. Mekke ve Medine tasvirleri 18. yüzyılda kitap sanatlarında da Hilve-i Şerif levhaları, En’âm-ı Şerif ve Delail-i Hayrat adını taşıyan dua kitaplarında da yer almıştır. Bu tasvirli örnekler ile Mekke ve Medine kentlerinin

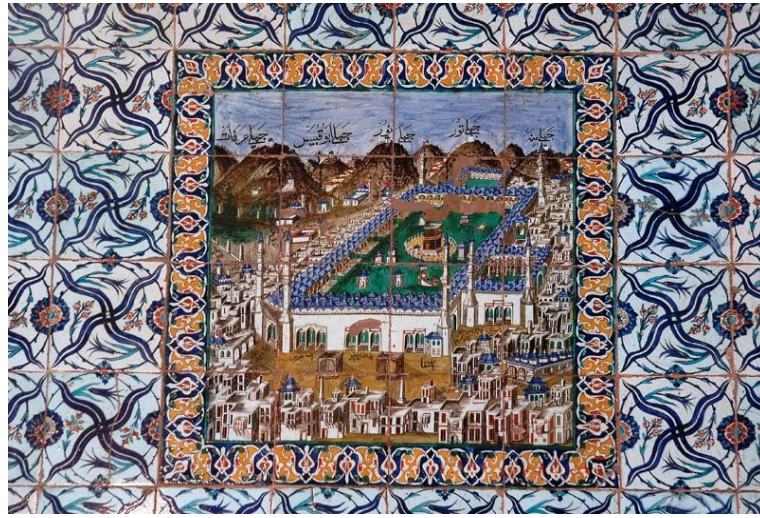
⁵² BAKIR, Sitare Turan, **İznik Çinileri ve Gülbenkian Koleksiyonu**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999, s. 13

⁵³ RENDA, Günsel, **Yenileşme Döneminde Kültür ve Sanat**, Türkler Ansiklopedisi, 15. Cilt, s.432

⁵⁴ ALTUN, Ara - ARLI, Belgin Demirsar; **Tarih Boyunca İznik**, İznik Eğitim ve Öğretim Vakfı Yapımı, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2004, s.242

⁵⁵ İNALCIK, Halil – RENDA, Günsel; **Osmanlı Uygarlığı 2**, Gönül Öney, Çini ve Seramik, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, s.729

çizilişinde perspektif anlayışının da daha başarılı olduğu gözlenmektedir⁵⁶. İstanbul'da Tekfur Sarayında da aynı dönemde üretilmiş olan Mekke ve Medine tasvirli panolar, perspektif anlayışında yapılmış örneklerdendir. Tekfur Sarayı adı ile anılan bu atölye, Damad İbrahim Paşa tarafından çini sanatını canlandırmaya yönelik kurdurulmuştur. Tekfur sarayı çinileri Kütahya ve İznikte üretilmiş olan çinilerin kalitesini yakalamaya çalışsa da istenilen başarıyı elde edememiştir⁵⁷. Renkler daha soluk, siyah konturlar çoğu kez birbirine karışmış, sır kalitesinin de iyi olmadığı görülmektedir. Batılılaşma etkisiyle motiflerde iri güller, dallar, rozetler, uzun laleler uygulanmıştır. Sır altı tekniğindeki bu çinilere, o zamana kadar görülmeyen sarı ve turuncu renk de girmiştir⁵⁸.



Resim 15: Hekimoğlu Ali Paşa Camii, 1735, Tekfur Sarayı çinileri

Fotoğraf: http://www.mustafacambaz.com/details.php?image_id=3383

18. yüzyılda İznik ve Kütahya'da geleneksel çini sanatını sürdüren ürünlerin yanında halk sanatı olarak tabir edilen motiflerle süslenmiş eserler de görmek mümkündür. Mimari süslemede az sayıda görülen malzeme ve desen kalitesi bozuk olan çinilerin Ermeni

⁵⁶ Mahir, Banu, Anadolu'da Türk Minyatürünün İlk Örnekleri, **Osmanlı Ansiklopedisi**, Ankara, 1999, C.11, s.177

⁵⁷ ARLI Belgin Demirsar - Ara Altun, **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Osmanlı Dönemi**, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul,2008, s.37

⁵⁸ YETKİN, Şerare, 'Çini', **İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, C.8, s.334

atölyelerinde yapılmış olduğu düşünülmektedir. Bu çinilerde melek, haç, göğe yükseliş, Meryem Ana, Tevrat gibi konular ele alınmış ve kiliseler için üretilmişlerdir⁵⁹.



Resim 16: İsa Peygamberin hayatından kesitler, Garo Kürkman

Fotoğraf: KÜRKMAN, 2005: 100

Kullanım seramikleri olarak üretilen bir diğer grup çini ise daha ince ve zarif işlenmiş örneklerdir. Daha değişik formların dikkat çektiği bu çinilerin hamurları sert ve beyazdır.

18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılda çini kalitesinin iyice bozulduğu ve durma noktasına geldiği görülür. 1893-1908 tarihleri arasında Kütahya valisi olan Giritli Fuad Paşa'nın İstanbul'a gönderdiği raporda, çini atölyelerinin sayıca azaldığı, hatta son yıllarda ise sadece Hafız Mehmed Efendi ile Hacı Artin Minasyan atölyelerinin devam ettiğini belirtmiş, bu atölyelerinde kapanmak üzere olduğundan bahsetmiştir. 19. ve 20. yüzyıl başlarında ise özellikle Mehmed Emin'in katkısı ile bir canlanma görülmektedir⁶⁰.

17. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar yapılan Çanakkale seramikleri ise, halk folklorundan beslenen ve fazla özen gösterilmeden yapılan ürünler olup çanak, çömlek, vazo, vb. olarak üretilmişlerdir. Bu seramiklerin hamurları kırmızı ve kabadır.

⁵⁹ ÖNEY, Gönül; **Türk Çini Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1967, s.70

⁶⁰ ARLI Belgin Demirsar - Ara Altun, **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Osmanlı Dönemi**, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul,2008, s.50

18. yüzyıl örneklerinde astarlı yüzey üzerine mavi, turuncu, mor, kahverengi renkler kullanılmış, şeffaf, sarı veya kahverengi sırlanmıştır. Erken örneklerde, bitkisel kompozisyonlar, balık, kuş, zürafa, yelkenli, hayvan figürleri gibi tasvirler görülmektedir⁶¹.

20. yüzyılın başlarına kadar görülen örneklerde ise, ibrikler, sürahiler, vazolar, burma kulplu ibrikler, şekerlikler, şamdanlar, küp, saksı, çömlek, fincan, hoka, meyvalıklar, hayvan ve insan şeklinde biblolar olarak karşımıza çıkmaktadır⁶².



Resim 17: İstanbul Topkapı Sarayı Çinili Köşk, 18. Yüzyıl

Fotoğraf: ÖNEY, ÇOBANLI, 2007:372

Çanakkale seramikleri kendine has formları ve bezemeleri ile Türk çini ve seramikleri tarihinden bağımsız olarak gelişmiştir. 17. yüzyıl sonu ile 19. yüzyıl ilk yarısına ait dönemde zevkli desenleri ile dikkat çekerken, 19. yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın başında örnekler abartılı desenleri ile çoğunlukla zevksiz görülmektedir⁶³.

⁶¹ ÖNEY, Gönül; **Türk Çini Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1967, s.129,130

⁶² ÖNEY, Gönül; 'Çini ve Seramik', **Geleneksel Türk Sanatları**, T.C. Kültür Bakanlığı, 1995, s.107

⁶³ ÖNEY, Gönül; 'Çanakkale Seramikleri', **Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramikleri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 2007, s.375

BÖLÜM 2: 18. VE 19. YÜZYIL KÜTAHYA ÇİNİ SANATI

2.1. Kütahya'nın Tarihi ve Coğrafi Yapısı

Osmanlı devrinde bir sancak olan Kütahya günümüzde, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümünde yer almaktadır. Şehir, doğuda Eskişehir, Ankara, kuzeyde Bilecik, kuzeybatıda Bursa şehri ve Marmara kıyıları, batıda Balıkesir, Manisa şehirleri ile güneyin de ise Uşak ili ile komşudur. Geniş ovanın güneyinde arkasındaki Yellice dağına yaslanmış olan Kütahya, kuzey rüzgârlarına açık olduğu için iklimi oldukça serttir. Dağların ve platoların ağırlıkta olduğu bir topografik yapıya sahiptir. İlin Simav, Tavşanlı, Gediz, Emet, Domaniç, Altınbaş, Aslanapa, Dumlupınar, Şaphane, Çavdarhisar, Pazarlar ve Hisarcık olmak üzere oniki ilçesi bulunmaktadır. Sakarya nehrini bir kolu olan Porsuk çayının da içinden geçtiği şehrin deniz seviyesinden yüksekliği 950 m. dir. Anadolu'nun en eski şehirlerinden biri olduğu bilinen Kütahya'nın Antik dönemdeki adı Kotiaieion'dur⁶⁴.

Şehirde yaşamış olan en eski topluluğun Frigler olduğu bilinmektedir. Friglerden sonra bölgede farklı hâkimiyet kuran topluluklar olmuş, 1080' lerde Anadolu Selçuklu Devleti'nin eline geçmiştir⁶⁵.

1243 Köseadağ savaşına kadar Anadolu Selçuklu Devletinin hâkimiyetinde kalan Kütahya, bu savaştan sonra diğer Anadolu şehirleri gibi Moğol hâkimiyetine girmiştir. Moğol istilaları ile Germiyanlılar Kütahya yöresine yerleşmiş, Alişiroğlu Yakup Bey tarafından 'Germiyanogulları' beyliği olarak Anadolu Selçuklularına katılmıştır⁶⁶.

Kütahya, Germiyanogulları döneminde orta büyüklükte, etrafı sularla çevrili olan hamam ve çarşıların bulunduğu, ortada yüksek bir tepe üzerinde müstahkem kalesinin yer aldığı

⁶⁴ VARLIK, Mustafa Çetin; **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.26, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın ve Matbaacılık, Ankara, 2002, s.580 **İslam Ansiklopedisi**, C.26, s.580

⁶⁵ ÇINI, Rifat; **Ateşin Yarattığı Sanat Kütahya Çiniciliği**, Celsus Yayıncılık, 2002, s.10

⁶⁶ DUYMAZ, Abdullah Şevki; 'Osmanlı Devrinden Günümüze Kütahya Çini ve Seramiği', **II. Uluslararası Kütahya Çini Sempozyumu**, Kütahya,2010,s. 40

bir şehir olarak tarif edilmiştir. Bu bilgi bize Kütahya'nın o dönemlerden bugüne fiziki yapısında önemli ölçüde değişiklikler yaşadığını göstermektedir⁶⁷.

Anadolunun en güçlü beylikleri arasında yer alan Germiyanoglu Beyliği, 15. yüzyılda Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir. Osmanlı şehzadelerinin ve devlet adamı olarak yerleştirildiği yer olan Kütahya'ya, o dönemde 'Paşa Sancağı' denildiği bilinmektedir⁶⁸.

16. yüzyılda Kütahya, yapılan seferlerde hem toplantı alanı hem de önemli bir yol güzergâhı idi⁶⁹. Ancak 16. yüzyılda şehirde çinicilik faaliyetlerinin olup olmadığı çinicilik tarihi araştırmalarının başladığı dönemlerde tartışma konusu olmuştur. Sonrasında bulunan bazı ithaf yazılı objeler 16. yüzyılda Kütahya'da çiniciliğin varlığını ispat etmiştir⁷⁰. Bu yüzyıla ait günümüze ulaşmış, Godman Koleksiyonu'nda bulunan ve şu anda British Museum'a geçen 1510 tarihli Kütahyalı Abraham anısına yapılmış ibrik Kütahya çiniciliğinin en eski örneği olarak kabul edilmektedir⁷¹.

16. yüzyıla ait belgelerde Kütahya da sekiz mahalle bulunduğu belirtilmiş, 17. yüzyılda ise şehri ziyaret eden Evliya Çelebi seyahatnâmesinde otuzdört mahallenin olduğundan bahsedilmiştir. Bu mahallelerden birinde çini ve seramikçilikle uğraşan gayrimüslimlerin mahallesi olduğu ve Kütahya'da 100 kadar çinici dükkânı olduğu ve bu dükkânlarda 300 kadar işçinin çalıştığından sözedilmektedir⁷².

17. yüzyılda Celali isyanlarına maruz kalan şehir, tahribata uğramış, pek çok yer tahribata uğradığı gibi çini atölyeleri de bundan nasibini almış, yok edilmişlerdir⁷³.

18. yüzyılda Fransızlarla yapılan savaşlar neticesinde Fransız askerlerinin esir tutulduğu yer olan Kütahya o dönemde de önemli olaylara tanık olmuştur. 19. yüzyıla ait sayımlarda

⁶⁷ VARLIK, Mustafa Çetin; **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.26, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın ve Matbaacılık, Ankara, 2002, s.581

⁶⁸ ÇINI, Rıfat; **Ateşin Yarattığı Sanat Kütahya Çiniciliği**, Celsus Yayıncılık, 2002, s.44

⁶⁹ VARLIK, s.580

⁷⁰ KÜRKMAN, Garo; **Toprak, Ateş, Sır**, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2005, s.51

⁷¹ ATASOY, Nurhan -RABY J., **İznik**, The Pottery of Ottoman Turkey, London- İstanbul, 1989, s.70

⁷² GÜLAÇTI, Nureddin; **Günümüz Kütahya'sında Seramik-Çini Üretimi ve Durum Tespiti**, Sanatta Yeterlilik Tezi, Eskişehir, 2011, s.44

⁷³ VARLIK, s.580

ise şehirde otuz bir mahallenin bulunduğu, bunlardan yirmi altısında müslümanların, üçünde Müslüman, Ermeni, Rum karışık, birinde sadece Ermeniler, birinde de Rumların kaldığı belirtilmiştir⁷⁴.

Milletler arası siyasette de önemli bir merkez olan şehir, 20. yüzyılda da önemli olaylara sahne olmuştur. 21 Temmuz 1921'de Yunan ordusunun Kütahya'yı bir yıldan fazla işgal etmesi ile direnişe geçilmiş; 30 Ağustos 1922'de de Kütahya kurtarılmıştır⁷⁵.

2.2. Kütahya Çini Sanatı

Anadolu'nun en önemli çini merkezlerinden biri olan Kütahya, şehrin ilk yerleşik topluluğu olan Frigler'den itibaren çini üretmeye başlamıştır. Friglerin, Kütahya Kalesi olarak bilinen civara yerleştikleri, burada sırlı ve sırsız keramik yapımı gibi sanatsal çalışmalarda buldukları bilinmektedir. Kaynaklar, Beylikler ve Erken Osmanlı Dönemine ait yapılan araştırmalarda Kütahya için yetersiz bulgular olduğundan döneme ait net bir şey söylenemediğini belirtmektedir. Ancak 13. yüzyılın sonu ile 14. yüzyılda şehirde kırmızı çamurlu, *Milet İşi* olarak adlandırılan İznik çini üretimi ile aynı zamanda çini üretimine devam edilmiştir. İznik ile Kütahya çinilerinin form, desen olarak ortak yanları bulunsa da, Kütahya çinilerinin daha kalın formda yapılması, renklerin daha koyu kullanılması, gibi konularda farklılık gösterdiği dikkati çeker⁷⁶.

Kütahya'ya ait günümüze kadar ulaşmış Türk devri ilk çinili örnekleri; Kütahya Kurşunlu Camii (1377), Kütahya Germiyanoglu II. YakupBey türbe çinileri (1428) dir⁷⁷. 15. yüzyılda Kütahya, İznik ile paralel olarak beyaz hamurlu *Mavi-beyaz* olarak adlandırılan çinileri üretmişlerdir⁷⁸.

⁷⁴ VARLIK, Mustafa Çetin; **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.26, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın ve Matbaacılık, Ankara, 2002, s.581

⁷⁵ VARLIK, s. 581

⁷⁶ ŞAHİN, Faruk; **Sanat Tarihi Yıllığı**, IX-X, Sanat Tarihi Enstitüsü 1970-1980, İstanbul Üniversitesi edebiyat Fakültesi, Edebiyat Fakültesi Matbaacılık, İstanbul, 1981,s.259-263

⁷⁷ BİLGİ, Hülya; **Suna ve İnan Kırac Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri**, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2006, s.10

⁷⁸ İNALCIK, Halil – RENDA, Günsel; **Osmanlı Uygarlığı 2**, Gönül Öney, Çini ve Seramik, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, s.708

Kütahya çiniciliğine ait en eski örneklerden bir diğeri de, bugün İngiltere de Godman Koleksiyonu'nda bulunan ibriktir. 1510 tarihli bu ibriğe 'Allah' ın hizmetkarı



Resim 18: Kütahya Germiyanoglu II. Yakup Bey Türbesi çinileri, 1428

Fotoğraf: Emsele BAL

Kütahyalı Abraham hatırasına 1510 yılında yapılmıştır.' şeklinde not düşülmüştür. Aynı koleksiyonda, Ermenice kitabeli mavi-beyaz Haliç İşi uygulamalı boynu kırık bir sürahi de bulunmaktadır. Sürahinin kitabesinde ise, Ankara' daki Der Mardios için Kütahya' da yapıldığı yazılmaktadır⁷⁹.



Resim 19: Kütahya 19. Yüzyıl Sonu, Ermenice Ve Latince Yazılı Bardak

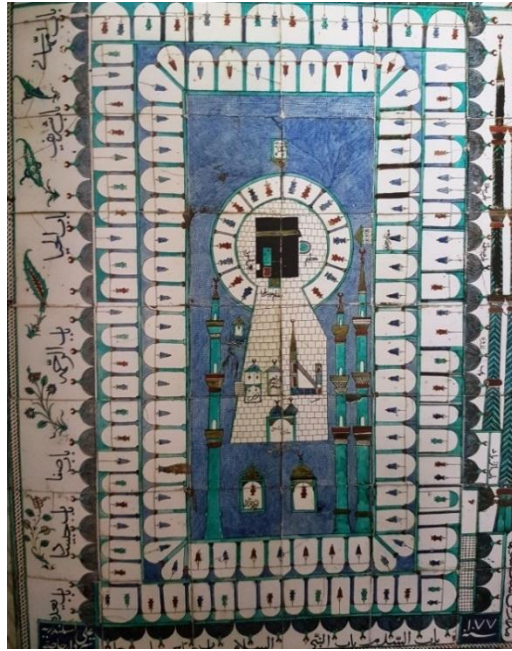
Fotoğraf: KÜRKMAN, 2005:155

⁷⁹ DUYMAZ, Abdullah Şevki; 'Osmanlı Devrinden Günümüze Kütahya Çini ve Seramiği', **II. Uluslararası Kütahya Çini Sempozyumu**, Kütahya,2010,s. 43

16. yüzyıl ortalarında Rodos İşi olarak anılan çiniler üretilmiş; ancak Kütahya Evkaf Dairesi ve Şerhiye Sicillerinin yanmasından dolayı bu çiniler hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. Bu çinili eserlerden de günümüze kadar ulaşan olmamıştır.⁸⁰

16. yüzyılda Süleymaniye Camii inşatına ait belgelerde ve Topkapı Sarayı arşivindeki kayıtlarda yer alan fiyat listelerinde hem Kütahya hem İznik'ten bahsedildiği bilinmektedir. Ayrıca İstanbul Rüstem Paşa Camii çinilerinin de, Rüstem Paşa tarafından Kütahya'da çini atölyesi kurdurulup çiniler ürettiği söylenmektedir⁸¹.

17. yüzyılda Kütahya çiniciliğinin İznik çiniciliğinin önüne geçtiği hatta İznik' in geri planda kaldığı bilinmektedir. 1608 tarihli bir fermanda, İznikli ustalardan saray çinilerinin tamamlanabilmesi için gerekli maddeyi (bora- borax) Kütahya' daki fincan ustalarından almalarının söylendiği kayıtlıdır⁸².



Resim 20: Topkapı Sarayı Harem Dairesi, Kâbe Tasviri, 17. Yüzyıl

Fotoğraf: KÜRKMAN, 2005:169

⁸⁰ ARLI, Belgin Demirsar; **Osmanlı Döneminde Kütahya Çiniciliği**, ÇINI, Rifat, **Ateşin Yarattığı Sanat kütahya Çiniciliği**, Celsus Yayıncılık, 2002, s.30

⁸¹ ASLANAPA, Oktay; **Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri**, İstanbul, 1949, s.79

⁸² ATASOY, Nurhan– J. RABY, **İznik Seramikleri**, Londra, 1989, s. 51,274

18. yüzyılda da İznik' in artık yerini Kütahya'ya bırakmış olduğu, III. Ahmet' in kızı olan Fatma Sultan'ın saray çinilerini Kütahya'ya yaptırdığı bilinmektedir. Çini üretim merkezi olarak iyice önemini kaybetmiş olan İznik, Kütahya atölyelerinin hız kazanmasına yön vermiş; Kütahya'da beyaz hamurlu sıraltı tekniğinde farklı üslup ve objeler üretilmiştir. Kase, fincan, ibrik, buhurdanlık, sürahi, hokka, matara, kupa (kulplu- kulpsuz), çerezlik, limonluk, kandil, tütsülük, süs topları gibi objeler, döneme ait yapılmış kullanım eşyaları arasındadır. Bu kullanım eşyalarının, o döneme kadar yapılmış çini örneklerden farklı bir şekilde mahalli izler barındırdığı görülmektedir. Sarı, kırmızı, yeşil, mavi, mor, eflatun, renkler ile Kabe ve Medine tasvirli panolar, bitkisel kompozisyonlar, dallar, sarmaşıklar, madalyonlar, melek figürleri, aziz, haç figürleri, çeşitli hayvan figürleri, yerli kıyafetli insan figürleri kullanılan kompozisyonlar arasında bulunmaktadır⁸³.

1669-1670 yıllarında Kütahya'yı ziyaret etmiş olan Evliya Çelebi, Seyahatnamesi'nde "...Kütahya' da 34 ayrı çini atölyesi vardır, bunlardan biri din harici konuları işler. Bu atölyelerin yaptıkları tabaklar, fincanlar, mataralar, değişik su kapları sadece dahilde kullanılmak için değil, harice satmak içinde yapılmasına rağmen, İznik çinileri kadar dünyaca meşhur değildir..." şeklinde bahsetmiştir.⁸⁴ Seyahatnamede bahsi geçen fincancılar, Kütahya'nın önemli geçim kaynaklarından biri olduğu günümüze ulaşan, o dönemde Osmanlı ve Kütahyalı ustalar arasında yapılan fincancılar antlaşması ile bilinmektedir. Kütahyalı ustalara fincancılar da denmesine neden olan 18. yüzyıl fincanları, desen çeşitliliği ile de zengin bir koleksiyon oluşturmuştur⁸⁵.

Kabe ve Medine tasvirli panolar dönemin ilginç örnekleri arasında bulunmaktadır. Günümüzde 35 adet kadarı bilinen Kabe tasvirli çinilerde, Kabe, kahverengi, yeşil veya siyah olarak renklendirilmiş, anahtar deliği şeklinde bir çerçeve içine yerleştirilmiştir. Bu panolardan bir tanesi Kütahya Ulu Camiinde mihrabın sağ duvarında yer almaktadır⁸⁶.

⁸³ BİLGİ, Hülya; **Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri**, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2006, s.14,15

⁸⁴ ÖNEY, Gönül; **Türk Çini Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1976, s.128

⁸⁵ Gök, Sevinç; **Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri 2**, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2015, s.15

⁸⁶ ÖNEY, Gönül; **Türk Çini Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1976, s.115

Ermeni ustalar tarafından, kiliselerde kullanmak maksadıyla yapılmış olan kitabelerde de, haçlar, melek, kerubin ve aziz figürleri, İncil ve Tevrat' tan sahnelerin kompozisyon olarak kullanıldığı çiniler en ilginç Kütahya çinilerinden bir kısmını oluşturmaktadır⁸⁷.

18. yüzyıl ortalarına tarihlenen diğer bir grubu ise, kadın ve erkek figürlerinin kullanıldığı çiniler oluşturmaktadır. Kadın ve erkek figürlerin üstlerinde dönemin yerel kıyafetleri görülmektedir⁸⁸.

18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren genel olarak Kütahya çinilerinde de bariz bir bozulma ortaya çıkar. Renklerde akma, sır kalitesinde bozulmalar, kompozisyonlarda özensizlik 19. yüzyılın başına kadar devam etmiştir⁸⁹. 19. yüzyılda çini konusunda bir duraklama yaşayan Kütahya'nın, 19. yüzyılın son çeyreğinde yeniden bir canlanma ile çini üretimine kaldığı yerden devam ettiği gözlenmektedir.

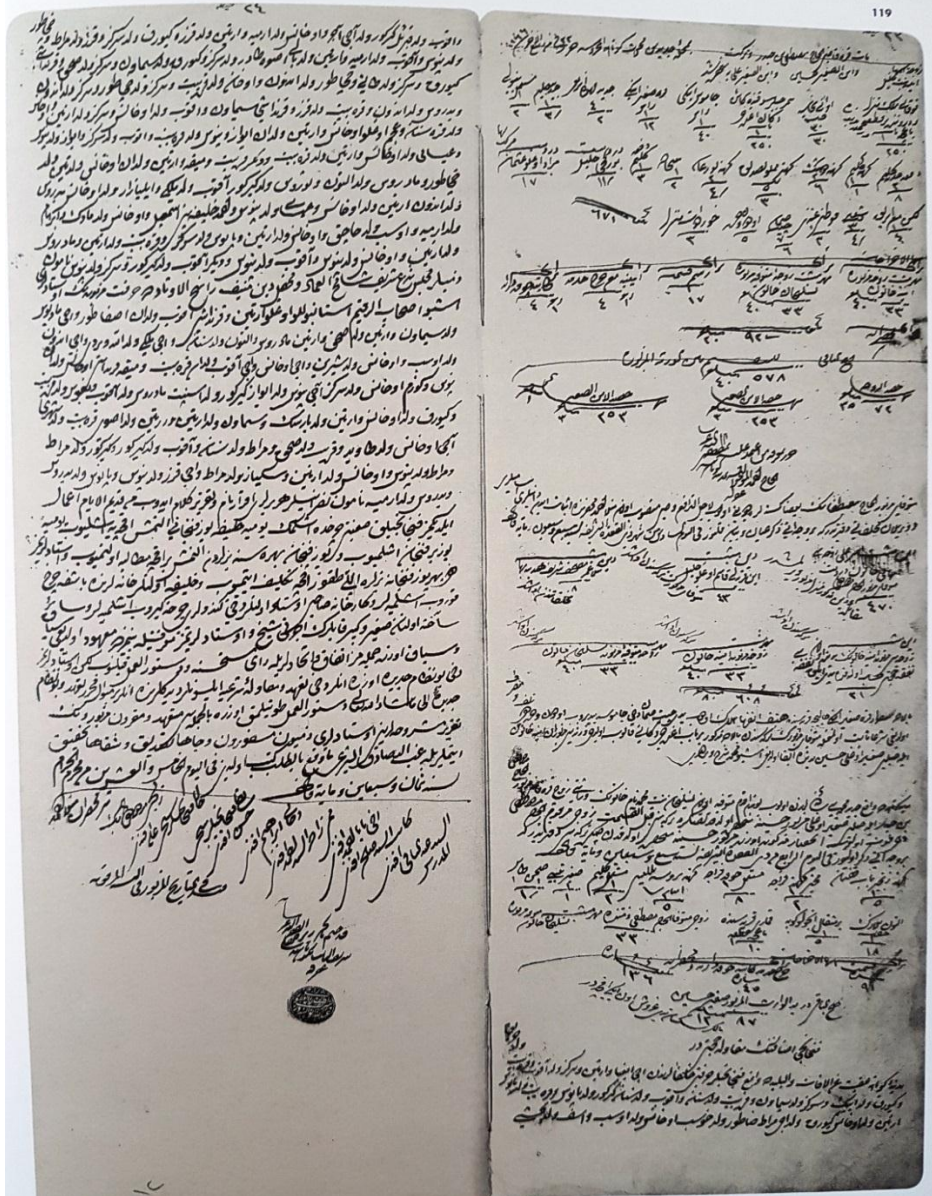
Günümüzde hala çini üretimine devam etmekte olan şehir, çiniciliği sanayinin bir kolu haline getirmiş, zengin hammadde yatakları ile üretimine devam etmektedir.

Araştırmalarımız sırasında Şer-iye sicillerinde ve Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde, konumuza destek sağlayan bazı metinlere ulaşılmıştır. Bu metinler, orjinal ve açıklamalı olarak, aşağıda yer almaktadır.

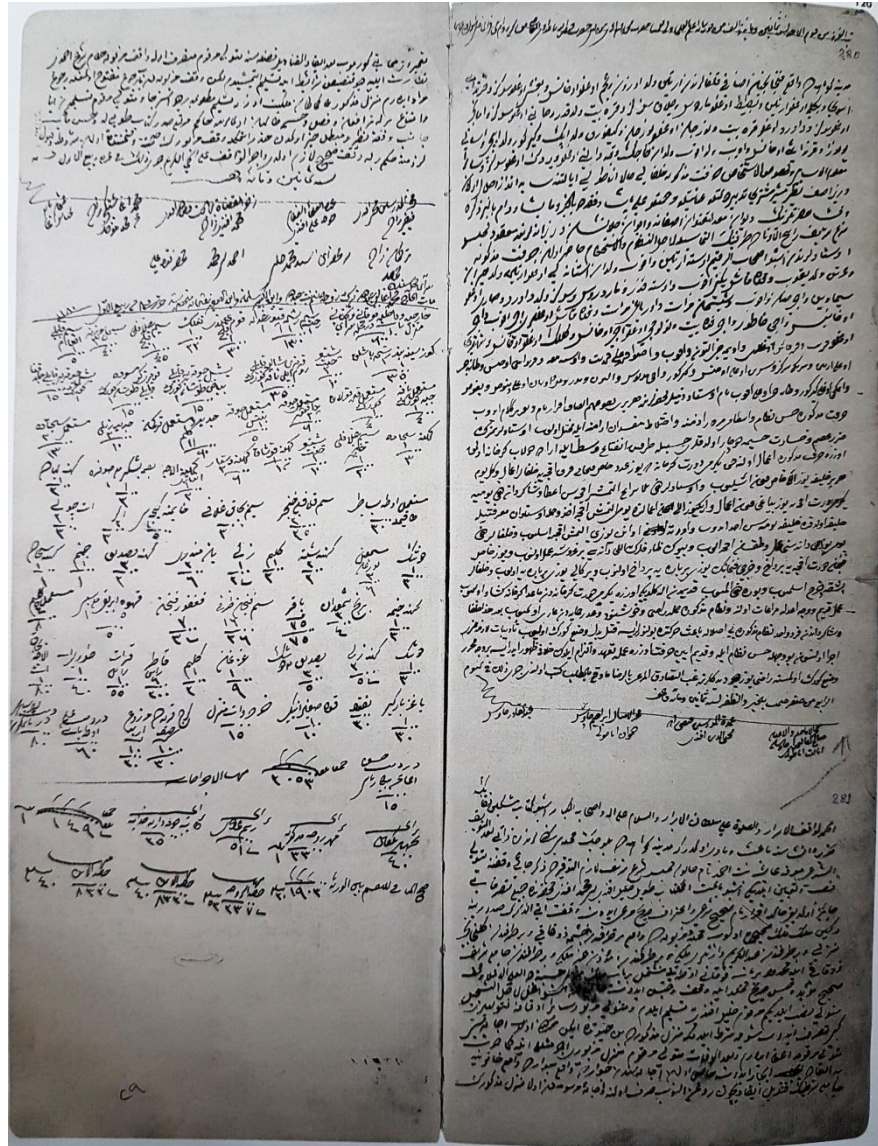
⁸⁷ BİLGİ, Hülya; Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2006, s.18

⁸⁸ ARLI, Belgin Demirsar; Kütahya Çiniciliği, Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 2007, s.337

⁸⁹ ASLANAPA, Oktay; Kütahya Keramik Sanatı, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan, İstanbul,1981-1982, s.74



Resim 21: Fincancı esnafı arasında yapılan sözleşme örneği



Resim 22: Fincancı esnafı arasında yapılan sözleşme örneği

Osamnlı Devleti ile fincancı esnafı arasında yapılan sözleşme örnekleri:

Kütahya Şer'iyeye Sicili cilt: 3, hüküm:229

Kütahya şehrinde bulunan fincancılar san'atı kalfalarından Acı İğya (Yeğiya) ve Artin ve Serkiz veledi Akob ve Karabet veled-i Hırık (Harut?) (2) ve Kiyork veled-i Apik ve Serkiz veled-i Şimavon ve Karabet veled-i Sinan ve Akob veled-i Sinan Kirkor veled-i Panos ve Karabet veled-i ;Panos, (3) Artin veled-i Ohannes, Kiyork veled-i Acı Murat, Hator (Asvatzadur) veled-i Hovseb (ve) Ohannes veled-i Oseb, Esef veled-i Yahşi (4) ve Akob veled-i Kabriel, Kirkor veled-i Acı Acir ve Ohannes veled-i Eremitiya ve Artin veled-i

Kazar (Ġazar), Kiyork veled-i Serkiz ve Kazar (Ġazar) veled-i Murat ve Haçtur (5) veled-i Panos ve Akob veled-i Eremiya ve Artin veled-i Bali, Asvatadur (Astvatzadur) veledi Serkiz ve Kiyork veled-i Şimavon ve Serkiz veled-i Sahak ve karındaşı (6) Kiyork ve Serkiz veled-i Tani (Tanyel) ve Haçtur veled-i andon ve Ohan veled-i Karabet ve Serkiz veled-i Haçatur ve Serkiz veled-i Andon ve (7) Bedros veled-i Andon ve Karabet veled-i Kazar (Ġazar) ve karındaşı Şimavon ve Akob veled-i Ohannes ve Serkiz veled-i Artin ve Ohannes (8) veled-i Kara Sinan ve Acemoğlu Ohannes ve Artin veledân-ı Ayvaz ve Panos veled-i Karabet ve Akob veled-i Serkiz ve Ayvaz veled-i Panos (9) ve Ayalı (Eyami?) veled-i Ohannes ve Artin veled-i Karabet ve diğeri Karabet ve Mike ve Artin veledân-ı Ohannes ve Artin veled-i (10) Haçatur ve Madros (Mardiros) veled-i Altun ve Toros veled-i Kirkor, Akob veled-i Meliki ve İlyazar veled-i Ohannes, Bedros (11) veled-i Andon, Artin veled-i Ohannes ve Ayalı Eyani? Veled-i Panos ve Ahmed Halife bin İsmail ve Ohannes⁹⁰ veled-i Madik (Matik) ve Abraham (12) veled-i Eremiya ve Oseb veled-i Haçik ve Ohannes veled-i Artin ve Panos veled-i serkiz ve Karabet veled-i Artin ve Madros (Mardiros) (13) veled-i Artin ve Ohannes veled-i Panos ve Akob veled-i Panos ve diğeri Akob veled-i Kirkor ve Serkiz veled-i Panos adındaki (14) zimmîler, şer'-i şerîf meclisinde anılan san' atın üstadları (15) işbu isimleri yazılı İstanbulluoğlu Artin ve Karındaşı Akob veledân-ı Asfator (Asfatzadur) ve Aci Madyos (Mateos) (16) veled-i Şimavon ve Artin veled-i Sahak ve Artin Madros (Mardiros) ve Altun veled-i Sinan ve Aci Meliki veled-i Allahverdi ve Aci Andon (17) veled-i Oseb ve Ohannes veled-i Şirin ve Aci Ohannes ve Aci Akob (Agop) veledân-ı Karabet ve Mike karındaşı Ohannes veledân-ı (18) Panos ve Gözüm Ohannes veled-i Serkiz, Aci Panos veled-i Ayvaz, Kirkor veled-i İstapan, Madros (Mardiros) veled-i Akob ve Boğos veled-i Karabet (19) ve Kiyork (Kevork) veled-i Ohanes ve Artin veled-i Barsik ve Şimavon veled-i Artin ve Artin veled-i Esob, Karabet veled-i Şehri (20) Aci Ohannes veled-i Tavid ve Karabet veled-i Sahak ve Murat veled-i Sinan ve Akob veled-i Kirkor ve Kirkor veled-i Murat (21) ve Murat veled-i Panos ve Ohannes veled-i Artin ve Sukyaz veled-i Murat ve Aci Kazar (Ġazar) veled-i Panos ve Panos veled-i Bedros (22) ve Bedros veled-i Eremiya adlarındaki Hristiynlar her birerleri tek tek isteklerini dile getirip konuşular.

⁹⁰ KÜRKMAN, Garo; **Toprak, Ateş, Sır**, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2005, s.82

'Eski zamanlardan beri yapageldiğimiz fincancılık san'atını, çarkta işlemek; kalfa günlük yüz fincanı almış akçeye işleyip bir günde yüz bir fincan işlemeye. Ve yüz fincan için bizim tarafımızdan almış bir akçe istenmeye. Ve ustalarımız (25) her yüz fincan için bizlere elli dokuz akçe teklif etmeye. Kalfa olanlar evlerinde başka çark kurup işlemeyeler. İşyeri sahibi ustalarda kendileri çarka girip işlemeyeler. Ve diğer bozuk ve kalp olan küçük ve büyük kapların ücreti şeyh ve ustalarımız marifetiyle, aramızda geçmişte kararlaştırılmış olduğu üzere hepimizin anlaşmasıyla uyulması gereken kural haline getirildi. Ancak ustalarımız da bu yeni düzeni kabul ve taahhüt edip kanuni mukavele yapsınlar' dediklerinde onlar da bu yazıldığı şekilde taahhüt ettiler ve bu yeni düzenin bundan sonrası için uyulması gereken kural kabul edilmesini üstlendiler.

Bu anılan şahısların burada yazılan sözlerini, ustaları ve adı geçen zimmiler yüz yüze kabul ve sözle onaylamaları üzerine yasal olarak bu istekleri yazıldı. 23 Muharrem 1178\23 Temmuz 1764⁹¹.

H. 1180\ M.1766 tarihli fincancılar esnafı anlaşması

Kütahya Şer' iye Mahkemesi Kadı Ahmed Efendi zamanına ait sicilin 57. Sayfasından:

Medine-i Kütahhiyye'de vâki' Fincancılar esnâfı kalfalarından Artin veled-i Uzun ve Acem oğlu Ohannes ve Boğos oğlu Serkiz ve karındaşı (2) İso ve Beklime oğlu Artin ve Tibtit oğlu Mardos ve Çolak Serkiz ve Karabet veled-i Kazer ve Hani oğlu Serkiz ve Emancir (3) oğlu serkiz ve Davred oğlu Karabet ve Nurcan oğlu Nurcan ve Kiğork veled-i Apik ve Kirkor veled-i İyici Esani (4) Ponoz ve karındaşı Ohannes ve Oseb? veled-i Akob veledân Hacik ve Kabadanı oğlu Virdik oğlu Serkiz ve sâir (5) ma'lûmu'l-esâmî ve mahsûsu'l-eşhâs hirfet-i merkûme hulefâsı hâlâ Anadolu eyâletinde sâyeendâz-ı aclâl olan (6) vezir-i âsaf-nâzır? müşîr-i müşterî-i tedbir devletlü inâyetlü merhametlü Ali Paşa vakafallahu bi'l-hayr ve mâ yeşâ dâme bi'l-birri zikrih (7) ? hazretlerinin divân-ı ma'delet-unvân-ı âsafâne ve eyvân-ı celâlet-nişân-ı vezîrânelerinde ma'kûd meclis-i (8) şer'i-şerîf-i râsihü'l-ednâda tarafeynin iltimasıyla li'ecli'n-nizâm ve'l-istihkâm hâzır olan hirfet-i mezkûre (9) üstâdlarından işbu ashâbu'r-rakîm usta Artin ve Akop veledân İştanaki oğlu Artin veled-i Hayrat? (10) ve Artin veled-i Yakop ve Karakaş yeğeni Akop

⁹¹ KÜRKMAN, Garo; **Toprak, Ateş, Sır**, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2005, s.83

ve Usta Kazer ve Mardiros ve Serkiz veled-i Davred ve Sarı oğlu (11) Simadin ve Acı Minaz ve Akop ve Şişman Murat ve ortağı Murat ve Karakaş oğulları Acı Akop ve Acı (12) Ohannes ve Acı Hator ve Acı Karabet ve Tulumcuoğlu Acı Ohannes ve Kilik oğlu Ohannes ve Şehri (13) oğlu Karabet ve Karakaş oğulları ve Oymacı Altun ve Akop ve Asto oğlu Karabet ve usta Mefer ? ve karındaşı Ohannes ve Taneci (14) oğlu Artin ve şeriki Serkiz ve Şirin oğlu Ohannes ve Kirkor ve Acı Madnos ve Altun ve Bedros ve Ohan oğlu Panos ve Bogos (15) ve Etmekçi oğlu Kirkor ve Taneci oğlu Akop nâm üstâd ve zimmîler mahzarlarından her biri bi-tav'ihimi's-sâf ikrâr-ı tâm ve takrir-i kelâm edüp (16) hirfet-i mezkûre hüsn-i nizâm ve intizâmı mürur-ı ezmine ve ihtilât-ı müfsidân-ı edâmine ile muhtel olup üstâdlarımızın (17) zarar-ı azîm ve hasâret-i cesîme dûçâr oldukları hasebiyle tarafeynin intifâ-ı vasat ile arada dolap-ı kerhâna olmak (18) üzre hirfet-i mezkûre i'mâl olunacak yigirmi dört kerhâne yüz aded hâs fincanı kırk akçeye hulefâlar i'mâl ve külli yevm (19⁹²) her bir halife yüz elli hâs fincân işleyip ve üstâdlar dahi bilâ nizâ' altmışar akçesinin i'ta ve şâkirdân dahi yevmiye (20) yigirmi dört akçeye yüz bayağı fincân i'mâl ve iki yüz elli fincân i'mâlinde yevmiye altmış akçe ahz ve cümle üstâdân ma'rifetiyle (21) halife oldukda halife yevmiyesin ahz edüp ve orta evânın yüzü altmış akçeye işleyüp ve hulefâlar dahi (22) yevmî yüz elli danesini amel ve doksan akçe alup büyük zarfların elli danesi bir guruşa amel olunup ve yüz hâs (23) fincan dört akçeye perdâh ve harci? fincanın yüzü bir paraya perdâh olunup ve pergâli yüzü bir paraya olup ve hulefâlar (24) başka çarh işlemeyüp ve bura dahi almayup kadimden alageldiği üzre yigirmi dört kerhânedan mâ'adâ kerhâne küşâd olunmayup (25) amel-i kadîm ve vech-i a'dele mürâ'ât oluna ve nizâm-ı mezkûre cümle râzî ve hoşnûd ve gadr-i? himâyeden ârî olmayup ba'de hâzâ;

Hulefâ (26) ve şâkirdândan ferd-i vâhid nizâm-ı mezkûreyi ihlâle ba'is hareketde bulunurlar ise katle bedel ve vaz'-ı kürek olunup te'dibât-ı lâzımimiz (27) icrâ olunsun. Bu vechile hüsn-i nizâm ile ve kadîm âyîn-i hirfet üzre amele ta'ahhüd ve iltizâm eyledikde hiâfi zuhûr eder ise ber vech-i muharrer (28) vaz'-ı kürek olmasına râziyuz dediklerinde gibbe't-tasadiku'mer'î bi'r-rizâ mâ vaka'a bi'ttaleb ketb olundu. Cerâ zâlike

⁹² KÜRKMAN, Garo; **Toprak, Ateş, Sır**, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2005, s.113

Fi'l-yevmi 'r-râbi' min Safer li-seneti semânîne ve miete ve elf [4 Safer 1180\12 Temmuz 1766⁹³]

Evliya Çelebi Seyahatnamesi' nde Kütahya:

[9\10a] Ve aşağı varoş-ı azîm cümle 34 mahalledir. Evvelâ mahalle-i Sarây ve mahalle-i Gökçemen ve mahalle-i Şaraküsdü ve Orta mahalle ve Lâle mahallesi ve Ahi Erbasan mahallesi ve Ahi Mustafâ mahallesi ve mahalle-i Kâncık ve Mahalle-i Börekçiler ve Sultânbağı mahallesi ve mahalle-i Bezciler ve Efendi yolu mahallesi ve Kadı Şeyh mahallesi ve Cemâleddin mahallesi ve Çukur mahalle ve Analıca mahallesi ve Balıklı mahallesi ve Buladın mahallesi ve Servi mahallesi ve Meydân mahallesi ve Hacı İbrâhîm mahallesi ve İsak Fakı ya'nî İshak Fakih mahallesi ve Ma'rûf mahallesi ve Dibik (?) mahallesi ve Hüseyin Paşa mahallesi ve Ahî İzzeddin mahallesi ve Pirlar mahallesi ve câ-be-câ kefereler mahallesi.

Ve bu merkûm olunan otuz dört aded mahallâtlar ile ve bu şerhr-i mu'azzam mâl-â-mâl bâğ u bâğçeli ve gül [ü] gülistân bostânlı ve âb-ı hayât sulu hâneler ve sarây-ı âlilerdir. Ve üç mahalle Ermeni keferesi ve üç mahalle Urum feceresi vardır. Kadîm-i eyyamdan berü Yehûd tâ'ifesi yoktur. Ticaret edüp giderler, tavattun etseler ölürler, acîb hikmetdir. Ve bu kadar mahallâtlar cümle yedi bin toprak ile mestûr evlerdir. Ammâ hâlâ temâşâ ettiğimiz bu mahalde yetmiş yedi kiremit örtülü sarây-ı âliler inşâ olunmuş. Mukaddemâ bir kiremitli hâne yok idi⁹⁴.

Aşağı büyük varoş toplam 34 mahalledir. Evvelâ Saray mahallesi, Gökçemen mahallesi, Böğürçük mahallesi, Şhreküstü mahallesi, Orta mahalle, Lala mahallesi Ahi Erbasan mahallesi, Ahi Mustafa mahallesi, Kanecik mahallesi, Börekçiler mahallesi, Sultanbağı mahallesi, Bezciler mahallesi, Efendi yolu mahallesi, Kadı Şeyh mahallesi, Cemalledin mahallesi, Çukur mahalle, Analıca mahallesi, Balıklı mahallesi, Buladın mahallesi, Servi mahallesi, Meydan mahallesi, Hacı İbrahim mahallesi, İsak Fakı yani İshak Fakih mahallesi, Maruf mahallesi, Dibik mahallesi, Hüseyin Paşa mahallesi, Yeni mahalle,

⁹³ KÜRKMAN, Garo; **Toprak, Ateş, Sır**, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2005, s.113

⁹⁴ **Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi**, 9. Cilt, Hazırlayanlar: Yücel DAĞLI, Seyit Ali KAHRAMAN, Robert DANKOFF, İstanbul 2005, s.13-14

Çerçi Süleyman mahallesi, Ahî Evran mahallesi, Mumcular mahallesi, Ahî İzzeddin mahallesi, Pirlar mahallesi ve yer yer kefereler mahallesi.

Bu yazılan 34 adet mahalle ile ve bu büyük şehir bağlı bahçeli, gül, gülistan bostanlı ve âb-ı hayat sulu haneler ve köşklerdir. Üç mahalle Ermeni ve üç mahalle Rum vardır. Eski zamanlardan beri Yahudi tائفesi yoktur. Ticaret edip giderler, yerleşeler ölürler, acaip hikmettir. Bu kadar mahalleler toplam 7 bin toprak ile örtülü evlerdir. Ama hâlâ seyrettiğimiz bu mahalde 77 kiremit örtülü büyük saraylar inşa olunmuş. Eskiden bir kiremitli hane yok idi.

Memdûhât-ı Kütâhiyye şehri: Ve cümle hânelerinin yüzleri cânib-i şimâle nâzır olduğundan havâsı latîfdir. Ve gayet yaylak yer olmak ile bâğları yokdur, lâkin bâğçeleri çokdur. Üzüümü olur, ammâ lezîz olmadığından memdûh değildir. Ve yigirmi dörd güne emrûdu sicillâtta mesbûtdur. Ve yedi güne âbdar ve dânedâr kirazı olur.

Ve Kütâhiyye paçası Arab ve Acem' de meşhur-ı âfâk ve beyâz ve berrâk ve leziz ilik gibi paçası olur. Ve tennûr kebâbı kirdesi meğer Bursa'da ola. Ve kâse ve filcânı ve gûn-â-gûn maşrapa ve kûzeleri ve çanak ve tabakları bir diyâra mahsus değildir. İllâ kâse-i İznik dahi meşhur-ı âfâkdir⁹⁵.

Kütahya şehrinin beğenilenleri: Bütün evlerinin yüzleri kuzey tarafa bakar olduğundan havası tatlıdır. Kısacası kaynak suları da gayet tatlıdır. Gayet yaylak yer olmak ile bağları yoktur, ama bahçeleri çoktur. Üzüümü olur, ama lezzetli olmadığından fazla beğenilmez. 24 çeşit armudu sicillâtta yazılıdır. 7 çeşit sulu ve iri kirazı olur.

Beyaz, berrak ve lezzetli ilik gibi Kütahya paçası Arap ve Acem' de meşhurdur. Tandır kebabı ve kirdesi meğer Bursa'da ola. Ve kâse, fincan, çeşit çeşit maşrapa ve testileri ile çanak ve tabakları bir diyara mahsus değildir. Ancak İznik kaseleri de ünlüdür⁹⁶.

2.2.1. Teknik Özellikleri

Klasik dönemde yapılmış olan çini kalitesi 18. yüzyıldan itibaren kaybolmaya başlamıştır. 18. yüzyıl sonu ile 19. yüzyılda çinilerin düşük kaliteli üretildiği, 20. yüzyılın

⁹⁵ Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi, 9. Cilt, Hazırlayanlar: Yücel DAĞLI, Seyit Ali KAHRAMAN, Robert DANKOFF, İstanbul 2005, s.15-16

⁹⁶ KÜRKMAN, Garo; **Toprak, Ateş, Sır**, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2005, s.68

ortalarına doğru ise modern bir anlayış dönemine girildiği; Türk çini ve seramik sanatında klasik anlayışından uzak bir üretime devam edildiği; günümüze kalan örneklerden anlaşılmaktadır⁹⁷. 16. ve 17. yüzyıldaki yapılan çinili eser üretiminde görülen kalite yok olmuş; yerini cansız soluk renkli, yer yer sır akmalarıyla, özensiz yapılmış olduğu düşünülen çiniler almıştır. Sıraltı tekniğinde yapılmış olan bu çinilerde çini hamuru da kabacadır. Bu teknikte, ilk pişirimi yapılmış olan çini malzeme (bisküvi) üzerine ince bir şekilde yapılmış olan astar tabakası üzerine bezeme yapılmaktadır. Kompozisyonların tek düze olduğu ve renklerin birbirine karıştığı görülmektedir.

2.2.2. Tasarım Özellikleri

18. yüzyılda İznik'te çini üretiminin durma noktasına gelmesi ile birlikte Kütahya o dönemden itibaren inşa edilen yapıların gerekli olan çini ihtiyacını karşılamıştır. Ayrıca Kâbe ve Medine tasvirli panoların çoğunun sipariş üzerine yapılmış olduğu kitabelerinden anlaşılmaktadır⁹⁸. Bazılarında anahtar deliği şeklinde bir çerçeve içinde gösterilmiş olan Kâbe tasvirli panolar, etrafı revaklı olarak tasvir edilmiştir. Revakların iç veya dış kısmında çeşitli sayılarda minareler görülmektedir. Panoların kompozisyonlarında avlu, avlu içinde minber, zenzem kuyusu, ibrik, güneş saati tasvirleri bulunmaktadır⁹⁹. Bu panolardaki anahtar deliği formu aslında camiinin cümle kapısından giriş ve mihraba doğru ilerleyiş yönüne gönderme yapmaktadır. Bu mihrap betimlemesi sanatçıya göre çeşitli şekiller alır. Bu tasvirli panolarda kullanılan minare formları ise genellikle dört mezhebi temsil etmektedir.

18. yüzyıl Kütahya'da bulunan bir diğer örnek grubu, Ermeni ustalarının özellikle kiliseler için yapmış oldukları çinilerdir. Bu çinilerde haç, seraphim, melek, aziz figürleri, İncil ve Tevrat'tan konular işlenmiştir¹⁰⁰.

⁹⁷ GÜLAÇTI, Nurettin; **Selçuklu Dönemi Figüratif Dekorlu Seramik ve Çini Örneklerinin Cumhuriyet Dönemi Kütahya Figüratif Çinileriyle Karşılaştırılması**, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, C.1, S.1, 2012, s.42

⁹⁸ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, 1987, s. 73

⁹⁹ ÖNEY, Gönül; **Türk Çini Sanatı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1976, s.115

¹⁰⁰ ÖNEY, Gönül; **Çini ve Seramik**, Halil İNALCIK-Günsel RENDA, Osmanlı Uygarlığı 2, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2009, s.732

Bir başka grubu ise, halkın günlük ihtiyaçlarına göre belirlenen kullanım kapları ve dinsel objeler oluşturmaktadır. Bu grup çinilerde kompozisyon olarak çoğunlukla basit bitkisel desenler kullanılmıştır. Dilimli yapraklarla madalyon form oluşturularak yapılmış bezemeler fazlaca görülmektedir. Balık pulu motifi, basit yaprak ve çiçek motifleri, çintemani (benek) ve dudakları (pelenk) da kullanılan kompozisyonlar arasında görülmektedir. 18. yüzyılın ortalarına tarihlenen bir grup da, kompozisyon olarak insan ve hayvan figürlerinin desen olarak kullanıldığı çinilerdir. Bu figürlü çinilerin çoğunluğunu tabaklar oluşturmakta, birkaç tanesinin şişe ve matara üzerinde uygulandığı bilinmektedir. Günümüze kalan örneklerde; kadın figürlü olan tabakların sayısının daha fazla olduğu görülmektedirler. Karşılıklı iki kenardan ya da tek kenarda bitkisel kompozisyonla kuşatılmış olarak çizilen figürler, geleneksel kıyafetleri ile çizilmişlerdir. Bu sebeple o döneme ait birer belge niteliği taşıdıkları söylenebilir¹⁰¹.



Resim 23: Kütahya 18. Yüzyıl, geleneksel kıyafetli kadın figürü

Fotoğraf: BİGİ, 2006:88

18. ve 19. yüzyıl Kütahya çinilerinde, krem renkli hamur, beyaz astar üzerine mavi tonların hâkim olduğu, firuze, siyah, yeşil, kahverengi, mangan moru ve hafif kabarık

¹⁰¹ BİLGİ, Hülya; Suna ve İnan Kırac Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2006, s.19

kiremit rengi kırmızı ile çiniler renklendirilmiştir. Erken döneme ait olan canlı sarı renk 18. yüzyıl Kütahya çinilerinin en önemli rengi olarak yeniden ortaya çıkar¹⁰².

2.2.3. Kullanılan Formlar

18. ve 19. yüzyıl Kütahya çinileri daha çok mimari yapılar da çini karo ve günlük kullanım eşyalarına yönelik bir üretim olmakla birlikte; çeşit bakımından tabaklar, gülabdan, fincan, tuzluk, kalemdanlık, çömlükler, vazolar, kaseler, şişeler, ibrikler, leğen, matara, şekerlik, çerezlik, leğen, nargile, askı süsleri, askılı kandil, buhurdanlıklar, limon sıkacağı, kutular, hokkalar gibi birçok kullanım eşyası olarak üretilmiştir¹⁰³.



Resim 24: Kütahya 18. Yüzyıl fincan formu

Fotoğraf: KÜRKMAN, 2005:135

¹⁰² İNALCIK, Halil – RENDA, Günsel; **Osmanlı Uygarlığı 2**, Gönül Öney, Çini ve Seramik, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009, s.729

¹⁰³ ARLI, Belgin Demirsar; **Kütahya Çiniciliği, Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 2007, s.337



Resim 25: Kütahya 16. Yüzyıl ibrik formu

Fotoğraf: KÜRKMAN, 2005:53



Resim 26: Kütahya 18. Yüzyıl, Buhurdan, Benaki

Fotoğraf: KÜRKMAN, 2005:161

2.2.4. Motif Özellikleri

18. ve 19. yüzyıl Kütahya çinilerinin motif özelliklerini bitkisel desenli, din konulu ve figürlü kompozisyonlar olarak üç başlık altında incelemek mümkündür.

Bitkisel Desenli Formlar: 18. ve 19. yüzyıl Kütahya çinilerinde en fazla görülen kompozisyonlar, bitkisel desenli olanlardır. Klasik zamanı izleyen dönemlerde kullanım eşyası üzerine çiçek motifleri kullanımı oldukça yoğundur¹⁰⁴. Mimari yapıları süsleyen, ölçüleri genelde 17 ile 18 cm. arasında olan karolar beyaz zemin üzerine mavi tonlarda renklendirilmişlerdir. Bitkisel kompozisyonlar ile süslenen karolar, Kütahya' nın kendine has üslubunu yansıtmaktadır. Kudüs Surp Hagop (St. James), Ankara Surp Astvazazin, Sivas Surp Nişan, Kudüs Surp Hagop Katedrali ile ona bağlı kilise ve şapellerde bu çinili karolara rastlamak mümkündür. Anadolu'da da, İstanbul Hekimoğlu Ali Paşa Camii (1734), Kütahya Balıklı Tekkesi (1750), Konya Nakipoğlu Camii (1763), Isparta Abdi Paşa Camii (1780), gibi camilerde Kütahya işi bitkisel desenli çini örneklerini görmek mümkündür¹⁰⁵.

Basit yapraklar, pençler, servi ağacı, dilimli yapraklar, madalyonlar, çintemani ve dudak, çiçekler, kıvrımlı dallar ile kimi zaman bütün zemini dolduracak şekilde kimi zamanda tek dal üzerinde kompozisyon kurgusu ile bezemeler işlenmiştir. Bazı örneklerde ise kafes şekilde bölümlenmiş tüm yüzeyi kaplayan kompozisyonlar görülmektedir. Bu çinilerde bitkisel desenler kimi zaman net bir şekilde kompozisyon kurgusu ile görülürken, kimi örneklerde sanki tüm yüzeyi doldurma amaçlı karmaşık kompozisyonlar da görmek mümkündür¹⁰⁶.

Din Konulu Formlar: Osmanlıların kuruluşundan devletin yıkılışına kadar yaşayan halkına din, dil, ırk, kültür ayrımı yapmaksızın korudukları bilinmektedir. Bu hoşgörü ile Kütahya'da da Ermeni mahallelerinin bulunduğu ve Kütahya çini imalatında Müslüman ustalar ile birlikte Ermeni ustalarında çalıştığı günümüze ulaşan kaynaklardan anlaşılmaktadır. Bu ustaların her iki din cemaatinin ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde üretimlerde buldukları da bilinmektedir¹⁰⁷.

¹⁰⁴ ATASOY, Nurhan, **Hasbaçe**, Milenyum Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.62

¹⁰⁵ ARLI, Belgin Demirsar - ALTUN, Ara; **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Osmanlı Dönemi**, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2008, s.49

¹⁰⁶ BİLGİ, Hülya; **Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri**, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2006, s.18

¹⁰⁷ BİLGİ, s.18



Resim 27: Kütahya Kurşunlu Camii Mihrap Duvarı, Mavi-Beyaz Çini

Fotoğraf: GÜLAÇTI, 2011:37

Günümüze ulaşan Kabe ve Medine tasvirli panolar, Ermeni ustalarının yapmış oldukları, haç, seraphim, kerubin, aziz figürleri, İncil ve Tevrat' tan sahnelerin yer aldığı, bazı eserlerde Ermenice kitabelerin yer aldığı çini eserler görülmektedir¹⁰⁸.

Figürlü Formlar: Kütahya çini motiflerinin bir diğer grubunu 18. yüzyılın ortalarına tarihlenen insan ve hayvan figürlü formlar oluşturmaktadır. Bu çini grubunda kadın, erkek ve çocuk figürleri, din adamları yanında kuş, at, leylek, horoz, kuşlar avlarıyla ve balık pulu motifleri ile birlikte kompozisyonlar oluşturulduğu görülmektedir.



Resim 28: Kütahya 18. Yüzyıl, hayvan figürü

Fotoğraf: BİLGİ, 2006:120

¹⁰⁸ ÖNEY, Gönül; **İslam Mimarisinde Çini**, Ada Yayınları, 1987, s. 73

Bu grubun kadın figürlerinin en çok görüldüğü obje tabaklardır. Bu tabaklar genelde yaklaşık 15 cm. çapında ve küçük boyuttadırlar¹⁰⁹. Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu'nda bu kadın figürlü tabaklardan 32 adet bulunduğu bilinmektedir.¹¹⁰ Kadın figürleri, şişe, matara, şekerlik gibi formlar üzerinde de görülmektedir. Bu kadın figürlü objeler, bitkisel desenlerle desteklenerek kompozisyonlar oluşturulmuştur. Ayrıca kadın figürlerinin kaftanlı, başlıklı, kemerli ya da kuşaklı, şalvarlı olarak gösterilmesi ise o dönemin yerel kıyafetlerini sergilemesi bakımından önemlidir. 18. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'a getirilen Avrupalı sanatçıların Osmanlı başkentine gelerek İstanbul'un günlük yaşamını, törenleri ve kıyafetleri belgeleyen resimler yaptıkları bilinmektedir¹¹¹. Bu bağlamda Kütahya figürlü objelerin de 18. ve 19. yüzyıl Kütahya yerel kıyafeti hakkında bilgi verdiği ve belge niteliği taşıdıkları söylenebilir.



Resim 29: Kütahya, 18. Yüzyıl hayvan figürlü matara

Fotoğraf: BİLGİ, 2006:115

Erkek figürlerinin işlendiği objeler arasında tabak, şişe, matara, sürahi bulunmaktadır. Bunlar arasında sürahi üzerindeki iki erkek figürünün birinin sarıklı diğeri papaz başlığı ile birbirlerine sarılmış olarak resimlendirildiği dikkati çeker. Bu figürler devrin iki din adamının o dönemdeki dostluklarını belgeleme açısından önemli olduğu

¹⁰⁹ ARLI, Belgin Demirsar - ALTUN, Ara; **Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Osmanlı Dönemi**, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2008, s.50

¹¹⁰ BİLGİ, Hülya; **Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri**, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2006, s.19

¹¹¹ RENDA, Günsel, **Yenileşme Döneminde Kültür ve Sanat**, Türkler Ansiklopedisi, 15. Cilt, s.432

söylenbilir. Hayvan figürlü objeler ise daha çok tabak ve matara üzerinde bezenmişlerdir.

2.3. Katalog

Katalog kısmında gösterilen 18. ve 19. yüzyıl Kütahya çinilerine ait objelerin 53 adedi Suna ve İnan Kıracı Vakfı Koleksiyonu Pera Müzesi, 5 adedi Sadberk Hanım Müzesi, 1 adedi Arkeoloji Müzesi Çinili Köşk, 1 adedi Düsseldorf Hetjens, 5 adedi Benaki İslamî Müzesi, 1 adedi Calouste Gulbenkian Museum, 3 adedi Victoria and Albert Museum, 2 adedi Musée Royal d'Art et d'Histoire, 2 adedi Congregazione Mechitarista Armeniana Monastery, 3 adedi John Ralph Auckland Brooklebank, 1 adedi Sotheby's The Turkish Sale'den tesbit edilmiştir.

Çalışmada tespit edilen objelerden 59 adedi yurtiçinde, 18 adedi yurtdışında olup, internet ortamında tespit edilenler ise 13 adettir. Toplam 90 adet objeden 73 adedi tabak, 9 adedi matara, 4 adedi şişe, 3 adedi kase, 1 adet leğen, 1 adet ibrik, 1 adet sürahi, 1 adet şekerlik bulunmaktadır.

Tez konusunun içeriğine uygun olarak tarafımızdan yapılan ve Kütahya çinilerindeki, insan ve hayvan figürlü evanilerden örnek alınarak, özgün olarak çalışılmış olan çini objeler farklı abatlarda olup, 7 adettir.



- Katalog No** : 1
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu- Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,5 cm.
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, firuze, kobalt mavi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftan yakası açık birşekilde, yakası mangan moru renkte tasvir edilmiştir. Belinde kobalt mavi renkli kuşak, altında kırmızı şalvar ve ayağında sarı ayakkabılar dikkati çeker. Saçları açık ve uzun olarak resmedilen figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 2
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 13,6 cm çap
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftanın motif ‘aynalı pullu’ olarak bilinen Kütahya yerel kıyafet motifine benzerdir. Entarinin altında beyaz entari, mor ve beyaz rekli şalvar ve belinde kemeri dikkati çeker. Saçı yandan ve uzun olarak toplanmış şekilde, resmedilmiştir Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 3
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,5 cm çap
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftanı yaka kısmı açık, kenarları kürk havasında gösterilmiş ve yeşil renk entarisinin altında mor ve beyaz renkli yollu şalvar, sarı renkte ayakkabıları ile dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



Resim 300: Levni Miyatürü¹¹²

- Katalog No** : 4
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm çap
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftanın altında beyaz entarisi, sarı ve yeşil renkli yollu şalvar ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır. Figür, aynı dönemde yaşayan ve Osmanlı minyatür sanatında bir çığır açan Levni'nin yapmış olduğu bazı figürlerle, benzerlik göstermektedir.

¹¹² İREPOĞLU, Gül, **Levni**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1999, s.161



- Katalog No** : 5
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,4cm çap
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençer ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil- siyah renkli kaftanın altında sarı renkli çizgili şalvar dikkati çeker. Saçları açık ve uzun resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 6
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 16,8 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak gövdeli kesik ağızlı mataranın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftan kenarları şerit çizilmiş, kürk görüntüsü verilmiş, altında sarı renkli entari ve mavi-beyaz yollu şalvar dikkati çeker. Saçları yanda toplu ve uzun resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 7
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,5 cm çap
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftanın kenarları şeritli, kürklü çizilmiş, altında yeşil renkli entari ve yeşil yollu şalvar dikkati çeker. Saçları açık ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğu gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 8
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 11,8 cm çap
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Firuze, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın, erkek, kuş, at, stilize tavus kuşu figürleri, basit çiçek motifleri
- Açıklama** : Burmalı çift kulplu, armudi gövdeli şekerlik üzerinde, ellerinde çiçek tutan iki kadın figürü, bir tanesi çubuk içen iki erkek figürü, aralarına uçan iki kuş, at ve tavus kuşu ile resmedilmiştir¹¹³.

¹¹³ BİLGİ, Hülya; Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2006, s.106



- Katalog No** : 9
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,2 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, koyu yeşil, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençer ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor renkli kaftanın altında sarı renkli entari ve yeşil yollu şalvar, belinde kırmızı tokalı kemer ve ayağında kırmızı ayakkabılar ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır



- Katalog No** : 10
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 32,2 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : İki erkek figürü, stilize yaprak motifleri, balık pulu motifi, penç ve rozet çiçek motifleri,
- Açıklama** : Yuvarlak gövdeli, düz ağızlı, kulplu sürahinin kabartmalı yüzeyinde balık pulu motifi ile kaplanmıştır. Sürahinin boyun kısmında birbirine sarılmış biri sarıklı, diğeri papaz başlıklı iki figür resmedilmiştir. Figürlerin yanları stilize yapraklar ile doldurulmuş, sürahinin ağız kısmının alt kısmında ise basit bitkisel kompozisyon kullanılmıştır. Ağız ve boyun kısmı zikzak şeklinde bordür ile çevrelenmiştir.



- Katalog No** : 11
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 26,9 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, açık yeşil, firuze, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri, nar ağacı,
- Açıklama** : Bilezikli uzun boyunlu şişenin gövde üzerinde el ele tutuşmuş ellerinde basit çiçek motifleri ile resmedilmiş kadın figürleri bulunmaktadır. Figürleri üzerlerinde kaftan, entari, şalvar, bellerinde iri tokalı kemerler ve başlarında çiçek motifi ile süslenmiş olan figürlerin Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Figürlerin araları nar ağacı, bitkisel kompozisyonlar ile doldurulmuştur.



- Katalog No** : 12
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kuş figürü, basit bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın ortasında gagasında bir çiçek tutan kuş figürü resmedilmiştir. Kuş figürünün başı ve kuyruğu mor renkte, kanatları ve gövdesi ise yeşil, mavi ve mor benekler ile bezenmiştir. Figürün alt ve üst kısmında basit bitkisel kompozisyonlardan oluşan kuşak çizilmiştir.



- Katalog No** : 13
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kuş figürü, basit bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın ortasında, karşılıklı duran iki kuş ve aralarında da basit bitkisel servi ağacı motifi ile resmedilmiştir. Kuş figürünün konturları sarı ile belirtilmiş, üzeri kırmızı noktacıklar ile bezenmiştir.



- Katalog No** : 14
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 13,8 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürü, eşek figürü, basit yaprak motifi
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın ortasında, eşeğe yan binmiş olarak resmedilmiş erkek figürü bulunmaktadır. Figür yan resmedilmesine rağmen, bedeninin üst kısmı yan değil düz bir şekilde resmedilmesi bakımından ilginçtir. Erkek figürü mavi cepkenli, yeşil şalvarlı ve mor renkte kavuğu ile resmedilmiştir. Erkek figürünün bir elinde eşeğin yularını tutarken diğer elinde ise kama ile çizilmiş, kalan boşluklar basit bitkisel motifler ile desteklenmiştir. Eşeğin üzerinde eyer sarı renkte olup etrafı beyaz çizgili şerit ile çevrilmiştir. Eşeğin ayak kısmında zincir şeklinde çizilmiş, eşeğin hareket halinde olabileceğini düşündüren çizgiler bulunmaktadır.



- Katalog No** : 15
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli cepken, iç kısmında beyaz gömlek, yeşil şalvarında ‘aynalı pullu’ olarak adlandırılan Kütahya yerel kıyafetindeki motife benzer çizilmiş olması dikkati çeker. Saçı yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğu gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 16
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 13,8 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Firuze, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürü, basit bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen erkek figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Firuze renkli kaftanın altında kırmızı desenli mavi renkli entari, belinde kırmızı kuşağı ve mor yollu şalvar dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 17
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı ve yeşil renkli kaftanı çiçek bezemeli, beyaz renkli entarili, belinde yeşil kemeri kırmızı tokalı, yeşil ve sarı renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 18
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,9 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil ve beyaz renkli kaftanı, sarı cepkenli, yeşil ve mor renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 19
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil ve sarı renkli kaftanı kenarları şeritli kürk havasında, mor entarili, yeşil ve sarı renkli yollu şalvar, kırmızı renkte ayakkabılar dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



Resim 311: Müslüman Kadın (kış giysili)¹¹⁴

- Katalog No** : 20
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftanı şeritli kenarlar ile kürklü, sarı entarili, mavi ve beyaz renkli yollu şalvar, kırmızı renkte ayakkabılar dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.

¹¹⁴ SEVİM, Mustafa, Gravürlerle Türkiye İn Gravures VI, Giysiler, Portreler, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, 2002,s. 121



- Katalog No** : 21
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,3cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde çubukla tütün içen ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli cepkenli, sarı entarinin üzeri motifli, kırmızı tokalı mor renkte kemeri ve mor ve yeşil renkli yollu şalvar, sarı ayakkabıların topuk kısımları kırmızı olarak dikkati çeker. Saçları açık ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 22
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kırac Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,3 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftanı kenarları şeritli olarak kürklü gösterilmiş, beyaz entarili, yeşil motifli şalvar dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 23
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,2
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor renkli kaftanı, sarı kuşağı kırmızı ve yeşil renkte tokalı, kırmızı renkli şalvarı ve sarı ayakkabıları ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 24
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kırac Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,6 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçekler bulunmaktadır. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftanı, yeşil entarili, mor yollu şalvar ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 25
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, firuze, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün, Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil firuze renkli kaftanı kenarları şeritli, sarı entarili, mor renkli yollu şalvar ve kırmızı ayakkabıları ile ayaklarının birbirine bakar şekilde resmedilmesi ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak çalışılmıştır. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğu gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 26
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Hayvan figürleri, basit bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen leylek figürü gagasında yılan tutarken resmedilmiştir. Leylek sarı, mangan moru ve kırmızı renlerde, yılan yeşil renkte resmedilmiştir. Figürün alt ve üst kısmında dilimli yaprak motifleri ve kır çiçekleri ile bezenmiştir.



- Katalog No** : 27
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor renkli kaftanı, beyaz entarili, firuze kuşağı püsküllü, mor ve mavi renkli yollu şalvar ile dikkati çeker. Kadın figürünün ağız ve burnu çizilmemiştir. Saçları açık ve uzundur. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 28
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıracı Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,7 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kuş motifi, basit bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen, karşılıklı duran iki kuş figürü aralarında basit çiçek kompozisyonu ile resmedilmiştir. Kuş figürlerinin kanat ve gövdeleri stilize çiçek motifleri ile bezenmiş; sarı, yeşil ve mavi renkte resmedilmiştir.



- Katalog No** : 29
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,7 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kuş motifi, basit bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kuş figürü, altında stilize meyveler sarkan bir dal üzerinde, gagasında basit stilize çiçek motifleri ile resmedilmiştir. Figürün gövdesi yeşil renk, karın kısmı ise mor ve mavi renklerde kafes desen motifi ile bezenmiştir.



- Katalog No** : 30
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftanı, sarı entarili, geniş mavi kuşağı kırmızı tokalı, sarı ve yeşil renkli yollu şalvar ve kırmızı renkte ayakkabılar ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 31
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kırac Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Firuze renkli kaftanı, sarı entarili, mor renkli yollu şalvar ve kırmızı renkte ayakkabıları ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğu gönderme yapmaktadır.



Resim 322: Müslüman Kadın (bahar giysili)¹¹⁵

- Katalog No** : 32
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,8 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençer ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftanı, yeşil entarili, belnde kuşak şeklinde şeritli, kırmızı renkli şalvarı ve sarı ayakkabılar ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğu gönderme yapmaktadır.

¹¹⁵ SEVİM, Mustafa, **Gravürlerle Türkiye İn Gravures VI, Giysiler, Portreler**, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, 2002, s. 119



- Katalog No** : 33
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,9 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftanı, beyaz entarili, yeşil ve sarı renkli yollu şalvar, kırmızı renkte ayakkabılar ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğu gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 34
- Bulunduğu Yeri** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,2 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençer ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftanın yakası açık ve kenarları şeritli, sarı entarili, mor renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları yandan toplu olarak ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 35
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftanı yakası açık, sarı entarili, mor renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 36
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kırac Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,3 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftanı yakası açık ve kenarları şeritli, sarı entarili, beyaz şeritli ve mor renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 37
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde, boynunda ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Kobalt mavisi cepkenli, boynunda kırmızı renkte kolye, sarı ve mor renkli çizgili şalvar ile dikkati çeker. Şalvardaki motif, Kütahya yöresel kıyafetlerinden ‘eğrimli’ denilen giyisi motifine benzemektedir. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 38
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, kahverengi, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Firuze renkli kaftanı, sarı kemeri püsküllü, mavi ve beyaz renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 39
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kiraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen erkek figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli cepkeni beyaz yakalı, belinde kemeri, mangan moru renkte şalvarı ve kırmızı renkte ayakkabılar ile dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğu gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 40
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde tütün çubuğu ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor renkli kaftanı, mavi kemeri kırmızı tokalı, firuze entarili ve firuze renkli motifli şalvar dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 41
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,3 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor ve sarı renkli kaftanı yakası açık ve kenarları şeritli, yeşil ve sarı renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları açık ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 42
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Firuze renkli kaftanın yakası açık ve kenarları şeritli kürklü, sarı entarili, mor renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 43
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,2 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek ve at figürü
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen at üzerinde resmedilen erkek figürü elinde mızrak ile resmedilmiştir. At kırmızı renkte, bitkisel motifli eyer yeşil renkte ve püsküllü olarak resmedilmiştir. Erkek figürü bıyıklı, yeşil gömlek ve mor renkte yüksek dar paçalı şalvar, başlığı ise sorguçlu ve mor renkte resmedilmiştir. Erkek figürü at üzerinde yan olarak oturmasına rağmen üst bedeni düz, karşıya bakar şekilde resmedilmesi bakımından ilginçtir.



- Katalog No** : 44
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15,9 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, leylek figürü, dilimli yaprak, basit yapraklı stilize çiçekler
- Açıklama** : Yuvarlak gövdeli, düz kesik ağızlı mataranın bir yüzünde kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Firuze renkli kaftanı kenarları şeritli, sarı entarili, mor renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır. Mataranın diğer yüzünde basit bitkisel çiçek kompozisyonla dal üzerinde leylek figürü, sarı, mor ve kırmızı renklerde resmedilmiştir.



Resim 333: Ciğerci¹¹⁶

- Katalog No** : 45
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,2 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürü, basit yapraklar
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen erkek figürü sokak ciğercisi görünümünde resmedilmiştir. Mor renkte cepkeni, beyaz renkte kırmızı benekli gömleği, sarı renkte kuşak ve yeşil renkte şalvar belinden sarkan aletler ile figür dikkat çeker. Ayrıca figürün ağız ve burnunun çizilmemiş olması da dikkat çekici bir unsurdur. Figür iki elinde yana doğru uzatmış şekilde resmedildiği sopalara sattığı ürünler asılıdır ve gravürlerde de benzer örnekleri görülmesi bakımından önemli bir örnektir. Figürün iki yanında basit bitkisel motifler görülmektedir.

¹¹⁶ SEVİN ARSLAN, Necla; **Gravürlerde Yaşayan Osmanlı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2006, s.408



- Katalog No** : 46
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 16,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle, diğer elinde tütün çubuğu ile birlikte resmedilmiştir. Mor renkli kaftanı kürk havasında çizilmiş, belinde kafes şeklinde çizilmiş kuşağı, kobalt mavisi renkli şalvar sarı renkte motifleri ile dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 47
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kırac Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 22 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit bitkisel yapraklar, dilimli yapraklar, stilize çiçek motifleri
- Açıklama** : İki ayaklı, yuvarlak gövdeli, kısa boyunlu matara üzerinin bir yüzünde kadın figürü, elinde ve etrafında basit stilize çiçeklerle birlikte diğeri elinde tütün çubuğu ile resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünölmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Kobalt mavisi renkli kaftanın kenarı şeritli, üzeri desenli sarı ve yeşil renkte entarili, mor ve sarı renkli yollu şalvar dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 48
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,3 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen erkek figürü, elinde labarum* tutan ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle, diğer elinde tütün çubuğu ile birlikte resmedilmiştir. Firuze ve sarı renkli kaftanı, desenli şalvarı ve başlığı dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.

***Labarum**: Grek alfabesindeki erken dönem Hristiyanlığın sembollerinden biri



- Katalog No** : 49
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürü, kuş figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak gövdeli kısa dar boyunlu açık ağızlı mataranın orta kısmına yerleştirilen erkek figürü ağızında tütün çubuğu ve etrafında basit stilize çiçeklerle birlikte ile resmedilmiştir. Firuze renkli kaftanı, sarı entarili, sarı ve mor yollu şalvarı ile başlığı dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 50
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kırac Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 17,3 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Stilize ağac motifi, horoz figürü, basit yapraklar
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen stilize ağac motifi kobalt mavisi, sarı, mor kırmızı renklerde olup iki yanında horoz resmedilmiştir. Horoz figürleri, firuze üzerine mor, sarı ve kırmızı süslemelerle renklendirilmiştir. Kompozisyon basit stilize çiçek ve yapraklar ile desteklenmiştir.



- Katalog No** : 51
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 18,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, kobalt mavisi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, erkek çocuk figürü, dilimli yapraklar, basit yapraklar, penç ve stilize çiçek motifleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftanı aynalı pullu motifli, beyaz entarili, sarı kemeri tokalı, mavi ve beyaz renkli yollu şalvar dikkati çeker. Saçları kısa ve açık şekilde resmedilmiştir. Kadın figürünün sağ tarafında, yeşil kaftanlı, sarı entarili, kırmızı şalvarlı, başlıklı erkek çocuk figürü dikkati çeker. Figürün sol yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 52
- Bulunduğu Yer** : Benaki Museum
- Tarih** : 18. yzzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, stilize çiçek motifleri, basit ve dilimli yapraklar
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan stilize çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünölmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mavi renkli kaftan yakalı ve kenarları şeritli, kürklü, altında yeşil renkli entari, sarı ve yeşil yollu şalvar ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit stilize çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 53
- Bulunduğu Yer** : Benaki Museum
- Tarih** : 18. yúzylđ ikinci yarısı
- Ebat** : 15 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, mangan moru, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürü, kuş figürleri, basit bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen erkek figürü sokak ciğercisi görünümünde resmedilmiştir. Kırmızı renkte cepkeni, firuze gömleği, mor renkte şalvarı, kırmızı renkte ayakkabıları ve başlığı ile figür dikkat çeker. Ayrıca figürün iki yanında ikişer kuş figürü resmedilmiştir. Kuşların gövdeleri sarı renkte kanatları firuze renkte, kırmızı renk ile çerçevenilmiştir. Figür iki elinde yana doğru uzatmış şekilde resmedildiği sopada sattığı ürünler asılmış, ürünlerin araları ise basit çiçek motifleri ile süslenilmiştir.



- Katalog No** : 54
- Bulunduğu Yer** : Victoria And Albert Museum
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : Boy: 19.7 cm, En: 15.9 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, kobalt mavi, mangan moru, yeşil, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli ve basit yapraklar, stilize çiçek motifleri
- Açıklama** : Yuvarlak gövdeli kısa dar boyunlu mataranın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü elinde ve etrafında basit stilize çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Kadın figürlerinden bir tanesi sarı renkli kaftanı, belinde yeşil renkte kuşak kırmızı tokalı, mor entarili, yeşil şalvarı, yeşil kemeri ve başlığı ile dikkati çeker. Mataranın diğer tarafındaki kadın figürü ise mavi kaftanlı belinde yeşil renkte kuşak kırmızı tokalı, mor entarili, yeşil şalvar ve kemerli ayrıca başlığı ile dikkat çekicidir. Figürlerin saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında ve elinde basit stilize çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğu gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 55
- Bulunduğu Yer** : Victoria And Albert Museum
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 14.5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, mangan moru, kobalt mavisi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit ve dilimli yaprak motifi, penç, stilize çiçek motifi
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli yakası açık kaftanın altında beyaz entarili, belinde mor kuşağı püsküllü, mavi ve beyaz yollu şalvar dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 56
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl ikinci yarısı
- Ebat** : 13,6 cm çap
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavisi, mangan moru, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençler ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli entarisindeki motif 'aynalı pullu' olarak bilinen Kütahya yerel kıyafet motifine benzerdir. Beyaz entarinin altında mor ve beyaz renkli şalvar ve belinde tokalı mor renkte kemeri dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 57
- Bulunduğu Yer** : John Ralph Auckland Brocklebank, Oxford
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : 16,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, firuze, yeşil, mangan moru, kobalt mavi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürleri, kadın figürü, köpek ve balık figürü, basit ve dilimli yaprak, penç ve basit stilize bitkisel motifleri
- Açıklama** : Kısa boyunlu geniş ağızlı şişenin yüzey üzerinde yerleştirilen bir kadın figür önünde köpek ve üç erkek figürü ile resmedilmiştir. Kadın figürü elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülebilir. Böylelikle de devrin giyim tarzı hakkında bilgi verdiği söylenebilir. Erkek figürlerinden iki tanesinin elinde saz ile diğerinin de elinde balık kılıçığı ve belinde şişe ile resmedilmiş olması, dönemin bir eğlence ya da düğün sahnesi olarak resmedilmesi dikkati çeker. Figürlerin araları basit bitkisel kompozisyonlar ile doldurulmuştur. Şişenin boyun kısmında da basit stilize çiçek kompozisyonlar ile süslenmiştir.



- Katalog No** : 58
- Bulunduğu Yer** : John Ralph Auckland Brocklebank, Oxford
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : 15,6 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürleri, kadın figürü, basit yaprak, penç ve basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Kısa boyunlu dar ağızlı kübik şekilli şişenin yüzey üzerinde yerleştirilen kadın figürü elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkte kaftan, sarı renkte entari, mor şalvarlı ve yeşil başlıklı resmedilmiştir. Diğer yüzeyinde resmedilen erkek figürü bıyıklı, kırmızı başlıklı, elinde ve etrafında basit stilize çiçek motifleri ile bezenmiştir. Mor renkte kısa cepken ve mavi renkte şalvar ile betimlenmiştir.



- Katalog No** : 59
- Bulunduğu Yer** : Sotheby's The Turkish Sale
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : Yük. 19,3 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavi, kırmızı, siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın ve erkek figürleri, hayvan figürleri, bitkisel motifler
- Açıklama** : Kısa boyumlu şişe üzerinde karşılıklı iki kenarda kadın ve erkek figürleri bulunmaktadır. Diğer karşılıklı kenarlarda ise, mavi renklendirilmiş bitkisel motifler ile bezenmiştir. Kadın figürü, elinde tütün çubuğu ile resmedilmiştir. Başlığı çiçek motifleri ile süslü olan figür, devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftanın yakası kürklü, kolları kısa, beyaz entarisi, mavi ve sarı yollu şalvar ile dikkati çeker. Ayrıca figürün kollarındaki bilezikler ve ayağındaki takunyalarda dikkat çekicidir. Erkek figürü at üstünde avlanırken elinde mızrak ile resmedilmiştir. Figürün alt ve üst kısmında yazılar bulunmaktadır.



- Katalog No** : 60
- Bulunduğu Yer** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu - Pera Müzesi
- Tarih** : 19. yüzyıl sonu
- Ebat** : 35 cm, 36,5 cm, 34,5 cm, 35,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Yeşil, firuze, sarı, kobalt mavi, mangan moru, kahverengi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek ve kadın figürleri, hayvan figürleri
- Açıklama** : Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu'nda, hafif çukur dört adet tabakta Geneieve' in hikâyesinin betimlendiğinden bahsetmektedir. Avrupa'ya ait olan hikâyenin o dönemde hediye ya da sipariş amaçlı Kütahya'daki Ermeni ustalara yaptırıldığı düşünülmektedir.



Resim 344: Ayasofya Müzesi¹¹⁷

- Katalog No** : 61
Bulunduğu Yer : Benaki Museum, Atina
Tarih : 18. yüzyıl
Ebat : 15,9 cm
Teknik : Sıraltı
Renk : Sarı, yeşil, mangan moru, kobalt mavi, siyah
Kullanılan Motifler : Seraphim, kadın, çocuk figürü, basit stilize bitkisel motif
Açıklama : 18. yüzyıla ait Tevrat ve İncili konu alan tabaklardan olan eserde, bir kadın kucağında bir bebek ile resmedilmiştir. Hz. İsa'nın işlendiği, Meryem ana kucağında resmedildiği Hz. İsa konulu yapılmış resimlerden de görüldüğü gibi (Resim:29) resmedilen kadının Meryem ana ve kucağındaki bebeğin ise Hz. İsa olduğu düşünülmektedir. Figürün iki yanında basit bitkisel motifler ile kompozisyon oluşturulmuştur. Ayrıca figürün sağ yanında seraphim motifi kullanılmıştır.

¹¹⁷ ayasofyamuzesi.gov.tr



- Katalog No** : 62
- Bulunduğu Yer** : Benaki Museum
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : 20 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Figürler, bitkisel motifler
- Açıklama** : Kâsenin iç kısmında, kenarda havariler ve aralarında İsa Peygamber resmedilmiş, kenarında bordür olarak yazı kullanılmıştır. Kıyafetlerde renk olarak sarı, yeşil, mavi, kullanılmıştır. Orta kısmında kandil ve kilise resmedilmiş olan kâsenin dış kısmında mavi renklendirilmiş; basit bitkisel motifler ile bezenmiştir.



- Katalog No** : 63
- Bulunduğu Yer** : Congregazion Mechitarista Armenian Monastery of san Lazzaro, Venedik
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : 22,5 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavi, firuze, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Figürler, bitkisel motifler
- Açıklama** : Düz ağızlı hafif çukur tabağın ortasında iki erkek bir kadın figürü çizilmiş, tabağın kenarında Ermenice yazılar mevcut olup, erkek figürünün yan tarafında basit bitkisel çiçek motifi bulunmaktadır. Tabağın kenarındaki Ermenice yazılarda; üst kısmındaki yazıda, Hovvhannu klğadumne, sağında Nıgazai badgersays, solunda Abrahamvar i abedine, altında ise Tvinrcgeyutin yazılıdır. Vaftizci Yahya'nın kellesinin alınması yazılmış olup, alınma sahnesi de resmedilmiştir.



- Katalog No** : 64
- Bulunduğu Yer** : Musee Royaux d'Art et d'Histoire, Brüksel
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : 21 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavi, firuze, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek, kadın ve at figürleri, bitkisel motifler
- Açıklama** : Düz ağızlı, hafif çukur tabağın orta kısmında at üzerinde bir kadın ve bir erkek figürü resmedilmiştir. Bir aşk hikâyesinin resmedildiği düşünülen tabak perspektif anlayışı ile çizilmiş, geri planda dağ ve ağaçlar, gökyüzü ve kuşlar görülmektedir. Atların kuyruklarının bağlı olarak resmedildiği tabakta at kuyruğu bağlama âdetinin en eski çağlardan beri kahramanlık belirtisi olarak sayıldığı bilinmektedir. Tabağın etrafındaki Ermenice yazıda Aziz Kevork yazılıdır.



- Katalog No** : 65
- Bulunduğu Yer** : John Ralph Auckland Brocklebank, Oxford
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : yük. 25,2 cm, 14 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavi, firuze, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürleri, basit bitkisel motifler
- Açıklama** : İbrik ince boyunlu ve kulpludur. Emzik ve gövde kısmı ajurlu olan ibriğin gövdesinde, Pera müzesinde bulunan sürahinin boyun kısmında bulunan figürler kullanılmıştır. (Bknz. Katalog no:10) Sürahinin yüzey kısmında birbirine sarılmış biri sarıklı, diğeri papaz başlıklı iki figür resmedilmiştir. Figürlerin yanları stilize yapraklar ile doldurulmuş, sürahinin ağız kısmının alt kısmında ise basit bitkisel kompozisyon kullanılmıştır.



- Katalog No** : 66
- Bulunduğu Yer** : Congregazion Mechitarista Armenian Monastery of san Lazzaro, Venedik
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : yük. 9 cm, 26,7 cm
- Teknik** : Sırlatı
- Renk** : Sarı, yeşil, kobalt mavi, firuze, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Balık motifi, stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Orta kısmında stilize edilmiş balık figürü bulunan leğenin kenarları karmaşık stilize bitkisel motiflerle bezenmiştir. Kenar suyu olarak yazı bulunan leğenin dış kısmında da kenarda bulunan stilize bitkisel motifler kullanılmıştır.



Katalog No : 67

Bulunduğu Yer : Musee Royaux d'Art et d'Histoire, Brüksel

Tarih : 18. yüzyıl

Ebat : 18,5 cm

Teknik : Sıraltı

Renk : Sarı, yeşil, kobalt mavi, kırmızı ve siyah

Kullanılan Motifler : Figürler, bitkisel motifler

Açıklama : Kâsenin iç kısmında kenarlarda havariler resmedilmiştir. Orta kısmında ise oniki kollu yıldız şekli mevcuttur. Kâsenin dış kısmında ise mavi ve yeşil renklendirilmiş çeşitli sahneler resmedilmiş, bitkisel motifler ile desteklenmiştir.



- Katalog No** : 68
- Bulunduğu Yer** : Düsseldorf, Hetjens Müzesi
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Yeşil, mangan moru, kobalt mavi, sarı, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : İki erkek figürü, stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak gövdeli, düz kesik ağızlı mataranın orta kısmında iki erkek figürü etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlıkları da süslenmiş olan figürlerin Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı dşnlmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Firuze renkli kaftanı, mor entarili, mor ve sarı renkli yollu şalvar, diğer figür ise kırmızı uzun cepken ve kobalt mavisi şalvar ile dikkati çeker. İki figürün Müslüman ve Hristiyan din adamlarını temsil ettikleri düşünülmektedir. Figürlerin iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürlerin bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 69
- Bulunduğu Yer** : İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Çinili Köşk Müzesi
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Yeşil, sarı, kobalt mavi, mangan moru, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, dilimli yapraklar ve basit yaprak motifleri, pençer ve kır çiçekleri
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftan yakası açık kenarları şeritli, mavi entarisi, mavi ve beyaz renkli yollu şalvar ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 71
- Bulunduğu Yer** : Calouste Gulbenkian Koeksiyonu, Lizbon
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : 16 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Yeşil, sarı, mangan moru, kırmızı, kobalt mavi ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Balık figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : 18. Yüzyıla ait kâse iç kısmında sıralı stilize edilmiş balık figürü ile çevrelenmiştir. Orta kısmında altı kollu yıldız şeklinde madalyon formunun iç kısmı penç motifi ve balık pulu ile doldurulmuştur. Kâsenin dış kısmı ise, stilize çiçek motifleri ile kendi içinde madalyonlar oluşturulmuş ve kâsenin etrafı bu motifler ile doldurulmuştur. Alt kısmı kafes şeklinde çizgisel fırça darbeleri ile doldurulmuştur.



- Katalog No** : 72
- Bulunduğu Yer** : Sadberk Hanım Müzesi
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle ve elinde çalgı aleti birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftan kenarları şeritli, mor renkli entarisi ve entarinin altında yeşil renkli desenli şalvar ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 73
- Bulunduğu Yer** : Sadberk Hanım Müzesi
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, firuze, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Firuze renkli kaftan, mor renkte entarinin altında sarı ve beyaz renkli şalvar ve kırmızı renkte ayakkabılar ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 74
- Bulunduğu Yer** : Sadberk Hanım Müzesi
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftankenarları şeritli, sarı renkte entarinin altında mor ve beyaz renkli yollu şalvar ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 75
- Bulunduğu Yer** : Sadberk Hanım Müzesi
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftan, beyaz renkte entarinin altında sarı ve yeşil renkli şalvar ile dikkati çeker. Saçları uzun ve açık olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



Katalog No : 76

Bulunduğu Yer : Sadberk Hanım Müzesi

Tarih : 18.yüzyıl

Ebat : -

Teknik : Sıraltı

Renk : Sarı, mangan moru, yeşil, kırmızı ve siyah

Kullanılan Motifler : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler

Açıklama : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle ve elinde tütün çubuğu ile birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor renkli cepkeni, belinde sarı renkte tokalı kuşağı, altında yeşil, sarı ve beyaz yollu şalvarı ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 77
- Bulunduğu Yer** : Benaki İslamic Museum Greece
- Tarih** : 18. yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Yeşil, mangan moru, kobalt mavi, sarı, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürü, stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak gövdeli, düz kısa ağızlı mataranın orta kısmında erkek figürü etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da süslenmiş olan figürlerin Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli cepkeni, kırmızı renkli şalvar ile dikkati çeker. Figür sokak ciğercisi olarak betimlenmiştir, iki elinde tuttuğu ürünlerin yanında bitkisel motiflerde betimlenmiştir. Figürün etrafı basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



- Katalog No** : 78¹¹⁸
- Bulunduğu Yer** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kobalt mavi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Çocuk figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen çocuk figürü, ellerinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı ve belinde kuşağı ile etrafında çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşilli sarılı renkte entarisi belinde kafes şeklinde çizilmiş kuşağı ile dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğu gönderme yapmaktadır.

¹¹⁸ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



- Katalog No** : 79¹¹⁹
- Bulunduğu Yer** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak, dar boyunlu, geniş ağızlı mataranın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kaftan, sarı renkte entari yakası açık altında kırmızı ve yeşil renkli şalvar ile dikkati çeker. Saçları uzun ve açık şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.

¹¹⁹ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



- Katalog No** : 80
- Bulunduğu Yer** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kobalt mavi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor renkli kaftan, mavi renkte entarinin altında mor ve kırmızı renkli şalvar ile dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır¹²⁰.

¹²⁰ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



- Katalog No** : 81
- Bulunduğu Yeri** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kobalt mavi, firuze, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor ve yeşil renkli kaftan, belinde sarı tokalı mavi kuşağı ve beyaz yollu renkli şalvar ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun şekilde resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır.



Resim 355: Levni Minyatür¹²¹

- Katalog No** : 82
- Bulunduğu Yer** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil ve sarı renkli kaftanın yakası açık, belinde kırmızı renkte tokalı sarı kuşağı, altında sarı ve yeşil renkli yollu şalvar ile dikkati çeker. Aynı dönemde yapılmış olan Levni'ye ait minyatürlere benzeyen figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır¹²².

¹²¹ İREPOĞLU, Gül, **Levni**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1999, s.172

¹²² http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



- Katalog No** : 83
- Bulunduğu Yer** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kobalt mavi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde tütün çubuğu ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftan, altında beyaz gömleği, mavi renkte kuşağı ve mavi renkli, desenli şalvar ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır¹²³.

¹²³ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



Katalog No : 84

Bulunduğu Yer : -

Tarih : 18.yüzyıl

Ebat : -

Teknik : Sıraltı

Renk : Sarı, kobalt mavi, firuze, kırmızı ve siyah

Kullanılan Motifler : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler

Açıklama : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mavi renkli kaftan yakası açık, belinde süslü sarı renkte kuşağı, sarı ve mavi renkli yollu şalvar ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır¹²⁴.

¹²⁴ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



- Katalog No** : 85
- Bulunduğu Yer** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kobalt mavi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor renkli kaftan yakası açık, belinde tokalı kuşağı, beyaz renkte entarinin altında beyaz ve yeşil renkli yollu şalvar ile dikkati çeker. Saçları yandan toplu ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır¹²⁵.

¹²⁵ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



- Katalog No** : 86
- Bulunduğu Yer** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kobalt mavi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünölmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mor renkli kaftan yakası açık kenarları şeritli, yeşil renkte entarinin altında sarı ve beyaz renkli yollu şalvar ile dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır¹²⁶.

¹²⁶ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



Katalog No : 87

Bulunduğu Yer : -

Tarih : 18.yüzyıl

Ebat : -

Teknik : Sıraltı

Renk : Sarı, mangan moru, yeşil, kırmızı ve siyah

Kullanılan Motifler : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler

Açıklama : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde tütün çubuğu ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Yeşil renkli kısa cepken, belinde kırmızı tokalı mor kuşağı, sarı renkte motifli entarinin altında mor ve yeşil renkli yollu şalvar ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun olarak resmedilmiştir. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır¹²⁷.

¹²⁷ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



- Katalog No** : 88
- Bulunduğu Yeri** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak kısa boyunlu mataranın orta kısmına yerleştirilen erkek figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Sarı renkli kaftan, yeşil renkte gömlek yakası açık, belinde kuşak, altında mavi renkli şalvar ve sakalı ile dikkati çeker. Figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır¹²⁸.

¹²⁸ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



- Katalog No** : 89
- Bulunduğu Yer** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kobalt mavi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Erkek figürleri, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen iki erkek figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürlerin Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Figürlerden biri siyah renkli kaftan, yeşil renkte entarinin altında sarı ve yeşil renkli şalvar, ayağında takunyaları diğer figür ise kısa kırmızı cepkeni, altında mavi uzun entarisi ile dikkati çeker. Figürleri etrafını çevreleyen basit çiçek kompozisyonu araları çizgisel kafesler ile tasarım desteklenmiştir¹²⁹.

¹²⁹ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063



Resim 366: Levi Miyatür¹³⁰

- Katalog No** : 90
- Bulunduğu Yer** : -
- Tarih** : 18.yüzyıl
- Ebat** : -
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Sarı, mangan moru, yeşil, kobalt mavi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kadın figürü, basit stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Yuvarlak düz ağızlı tabağın orta kısmına yerleştirilen kadın figürü, elinde ve etrafında basit çizgilerle oluşturulan çiçeklerle birlikte resmedilmiştir. Başlığı da çiçek motifleri ile süslü olan figürün Kütahya yerel kıyafetleri ile yansıtıldığı düşünülmekte olup devrin giyim tarzı hakkında bilgi vermektedir. Mavi renkli kaftan yakası açık, belinde tokalı kuşağı, mor renkli desenli şalvar ile dikkati çeker. Saçları açık ve uzun olarak resmedilmiştir. Aynı dönemde yapılmış olan Levni'ye ait minyatürlere benzeyen figürün iki yanında basit çiçek kompozisyonu ile desteklenen tasarım figürün bir bahçe içinde bulunduğuna gönderme yapmaktadır¹³¹.

¹³⁰ İREPOĞLU, Gül, **Levni**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1999, s.178

¹³¹ http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063

BÖLÜM 3: UYGULAMALAR



- Uygulama No** : 1
- Tarih** : 2017
- Ebat** : 40 x 40 cm.
- Teknik** : Sırlatı
- Renk** : Kobalt mavi, yeşil, sarı, kırmızı, kahverengi ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Geçme, kuş figürü, stilize bitkisel motifler
- Açıklama** : Selçuklu Döneminden, 19. yüzyıla kadar çini sanatında görülen motif özellikleri, yeni bir bakış açısı ile 40 x 40 cm. yekpare bir pano içerisinde tasarlanıp uygulanmıştır. Sıvı çini çamuru ile kabartılarak geçme motifi üzerinde Selçuklu figürü, ardından mavi-beyaz Baba Nakkaş üslubu, 16. ve 17. yüzyıl çini motifleri sonrasında da 18. yüzyıl dönemi motif ve figür ile desen oluşturulmuştur.



- Uygulama No** : 2
- Tarih** : 2017
- Ebat** : 25 x 25 cm.
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Kobalt mavi, sarı, firuze, yeşil, kahverengi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Kuş ve erkek figürleri, stilize bitkisel motif
- Açıklama** : 18. yüzyıla ait bulunan örneklerden birbirine sarılmış olan iki erkek din adamı figürü yeniden yorumlanmış, kuş figürü ve bitkisel motiflerle tasarım desteklenmiştir.



- Uygulama No** : 3
- Tarih** : 2017
- Ebat** : 10 x 20 cm.
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Kobalt mavi, sarı, kahverengi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Stilize bitkisel motif
- Açıklama** : 18. ve 19. yüzyıla ait bulunan örneklerden bir vaz üzerinde bulunan bitkisel desenden yola çıkılarak o dönemde kullanılmış bitkisel motifler yeniden yorumlanmıştır. Yaprak motifleri ile oluşturulmuş kafes görünümü, 18. ve 19. yüzyıl çini evani grubu örneklerinde çokça karşımıza çıkmaktadır.



- Uygulama No** : 4
- Tarih** : 2016
- Ebat** : 20x20 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Kobalt mavi, sarı, yeşil, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Stilize bitkisel motif
- Açıklama** : 18. ve 19. yüzyıla ait bulunan örneklerden yola çıkılarak o dönemde kullanılmış bitkisel motifleri yeniden yorumlanmıştır. Çini karoların zeminine ebru denemeleri yapılmış üzerine yeni stilize edilmiş, 18. ve 19. yüzyıl bitkisel motifler tatbik edilmiştir.



- Uygulama No** : 5
- Tarih** : 2017
- Ebat** : 30x30 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Kobalt mavi, sarı, kahverengi, mor, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Stilize bitkisel ve kadın figürü
- Açıklama** : 18. ve 19. yüzyıla ait bulunan örneklerden yola çıkılarak o dönemde kullanılmış bitkisel motifler ve Kütahya kadın figürü kare çini tabak üzerine yeniden yorumlanmıştır.



- Uygulama No** : 6
- Tarih** : 2017
- Ebat** : 30x20 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Kobalt mavi, sarı, kahverengi, mor, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Stilize bitkisel motif ve kadın figürü
- Açıklama** : 18. ve 19. yüzyıla ait bulunan örneklerden yola çıkılarak o dönemde kullanılmış bitkisel motifler ve kadın figürü yeniden yorumlanmıştır. Farklı ebatlardaki çini karoların üzerine hafif ebru denemeleri yapılmış, üzerine 18. yüzyıla ait kadın figürü etrafında stilize çiçek motifleri ile birlikte aktarılmıştır.



- Uygulama No** : 7
- Tarih** : 2013
- Ebat** : 40x60 cm
- Teknik** : Sıraltı
- Renk** : Kobalt mavi, sarı, kahverengi, kırmızı ve siyah
- Kullanılan Motifler** : Stilize bitkisel motifler ve kadın figürü
- Açıklama** : 18. ve 19. yüzyıla ait bulunan örneklerden yola çıkılarak o dönemde kullanılmış bitkisel motifler ve kadın figürü yeniden yorumlanmıştır. O dönemde tabak üzerinde bulunan kadın figürü uygulandığı şekilde ve yeniden yorumu çini pano üzerinde tatbik edilmiş, etrafı stilize çiçek motifleri ile bezenmiştir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tarihsel süreç içerisinde ilk örnekleri 7. yüzyıla dayanan Türk çini sanatı, Gazneliler, Karahanlılar ve Büyük Selçukluların katkılarıyla gelişmiş olduğu bilinmektedir.

Büyük Selçukluların çini sanatı üzerindeki köklü değişiklikler Anadolu Selçukluları ile sürmüştür. Anadolu Selçuklu döneminde mimari süsleme unsuru olarak kullanılan çini sanatı, devrin kendine has süsleme biçimi ile kalıcılık kazanmıştır.

Erken Osmanlı'da sarayın da büyük desteği ile İznik' te yeni teknik ve üslupta çini ürünlerin oluşumuna başlanmıştır. İznik o dönemin çini üretiminde ilk sırada yer almış, Kütahya ise ikinci üretim merkezi olmuştur.

Aslında şehrin ilk yerleşik topluluğu olan Frigler'den itibaren çini üretmeye başlayan Kütahya, bu yörede yapılan araştırmaların ve kazılarda elde edilen bulguların yetersiz olması nedeniyle şehrin çini üretimine kesin olarak ne zaman başladığı ile ilgili bilgiler de yetersiz kalmıştır. Ancak ilk bulgular 'Milet İşi' olarak adlandırılan grup olarak tespit edilmiştir.

16. yüzyılda önemli bir yol güzergâhı olan Kütahya da çinicilik faaliyetlerinin olup olmadığı, tarih araştırmaları sırasında tartışma konusu olmuştur. Ancak daha sonrasında 16. yüzyıla tarihlenen ithaf yazılı eserler bulunmuş, bu da Kütahya çiniciliğinin 16. yüzyıla ait yapılan örneklerini ispatlamıştır.

17. yüzyılda Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Kütahya şehrinde 34 mahalle olduğundan bahsetmiş, bu mahallelerden birinde çini ile uğraşan gayrimüslimlerin mahallesi olduğunu söylemiş, ayrıca 100 kadar çinici dükkânı olduğu ve bu dükkânlarda 300 kadar işçinin çalıştığından bahsetmiştir. Bu seyahatnamede verilen bilgilerin ışığında; günümüze kalan evani grubu örneklerin üzerlerinde bulunan bazı imzalar ve Ermenice yazılar, Evliya Çelebi'nin yazdıklarının doğruluğunu destekler niteliktedir.

Kütahya çinilerinin, İznik çinilerinden form olarak daha kalın kullanılması, renklerin daha koyu kullanılması ve çini bünyede sır çatlaklarının görülmesi gibi konularda farklılıklar görülmüştür. İznik ve Kütahya çinilerinde farklılıklar görülse de Sarayın üretimine Kütahya'nın da katkıda bulunduğu ve Saray nakkaşlarının göndermiş olduğu desenlerin Kütahya'da da üretildiği bilinmektedir.

17. yüzyılda İznik'in çini üretiminde geri planda kaldığı, Kütahya çiniciliğinin ise İznik üretiminin önüne geçtiği bilinmektedir. Ancak 17. yüzyıl da Kütahya şehrinin de uğradığı isyanlar nedeniyle çoğu yer tahribata uğramış ve çini atölyeleri de yok edilmiştir. Bununla birlikte Kütahya çini imalatına kalan atölyeler ile devam etmiştir.

18. yüzyıla gelindiğinde İznik çini üretiminde yerini tamamen Kütahya'ya bırakmıştır. Kütahya çini atölyeleri ise şehrin çini imalat merkezi olması ile hız kazanmıştır.

Kütahya çini yapımında beyaz hamurlu sıraltı tekniğinde farklı objeler üretilmiştir. Mimari süsleme unsurları arasında bulunan karo üretimi dışında bol miktarda imal edilen; kase, tabak, fincan, gülabdan, ibrik, buhurdanlık, şişe, matara, hokka, limon sıkacağı, kupa, sürahi, kandil, tütsülük, çerezlik, süs topları gibi kullanım eşyaları görülmektedir.

Mimari süsleme olarak kullanılan panolardan Kâbe ve Medine tasvirli panolar dikkat çekicidir. Tekfur Sarayı üretimi olan bu panolar, perspektif anlayışında yapılmış örneklerdir. Çini sanatını tekrar canlandırmaya yönelik kurulan atölye, istenilen kaliteyi yakalayamamıştır. Ayrıca kiliseler için üretilmiş olan kitabeler, haçlar, melek, kerubin ve aziz figürleri, İncil ve Tevrat'tan sahnelerin sergilendiği çiniler Kütahya çinilerinin en ilginç örnekleri arasındadır. 18. yüzyıl ortalarına tarihlenen bir diğer grup ise evani grup üzerine çalışılmış kadın, erkek ve hayvan figürlü kompozisyonlar oluşturmaktadır. Bu grubu oluşturan objelerin çoğunluğunu 15 cm civarında küçük çaplı tabaklar oluşturmaktadır.

Çalışmada tespit edilebilen eserler arasında Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu'na ait Pera Müzesi'nde 40 adet figürlü tabak, bir tane şişe, bir tane de sürahi bir tane şekerlik üzerinde figürlere rastlanmıştır. Dokuz adet hayvan figürlü tabağa ulaşılmıştır. İki adet matara üzerinde kadın figürüne rastlanmıştır. İki adet matara üzerinde; bir yüzünde kadın figürü, diğer yüzünde hayvan figürü olduğu görülmüştür. Bulunan eserlerde, figürlere tabak dışında form olarak; şişe, matara, sürahi, şekerlik, gibi evaniler üzerinde rastlanmaktadır. Sadberk Hanım müzesinde beş adet, İstanbul Arkeoloji Müzesi Çinili Köşk'te bir adet, Victoria and Albert Museum'da üç adet, Atina Benaki İslamic Museum'da beş adet, Düsseldorf Hetjens Müzesi'nde bir adet Calouste Gulbenkian Koleksiyonu' da bir adet, Musee Royaux d'Art et d'Histoire'de iki adet, Congregazion Mechitorista Armenian Monastery of Lazzon 'da iki adet, John Ralph Auckland' da üç adet, Sotheby's The Turkish Sale' de bir adet eserle karşılaşmıştır.

18. ve 19. yüzyıla ait figürlü evanilerden elde edilebilen eserlerde, her figürle birlikte bitkisel motifler kullanıldığı görülmüştür. Bu bitkisel motiflerin 18. ve 19. yüzyıl etkisi ile dönemin özelliklerini yansıttığı görülmekte, çizimlerin özensiz yapıldığı görülmektedir. Bir nevi desenlerin sanki bir ön çalışma yapmaksızın doğrudan obje üzerine uygulandığını düşündürmektedir. Renklerde taşma, birbiri içine karışmış özensiz boyama görülmektedir.

Ayrıca incelenen örneklerde her figürün elinde çiçek, tütün çubuğu, çalgı aleti gibi mutlaka bir obje ile resmedildikleri görülmüştür. Elinde tütün çubuğu olan desenli objeler 10 adet, elinde çalgı aleti olan iki adet eser mevcuttur. Diğerleri ise ellerinde mutlaka bir çiçek ile resmedildiği gözlemlenmektedir.

Katalog da bulunan 27 numaralı eserde figürün ağız ve burnunun çizilmemiş olması dikkat çekici örnekler arasındadır.

Katalogda bulunan 10 ve 65 numaralı şişe ve sürahi üzerinde görülen figürlerin din adamı olarak tanımlanması ve iki farklı dine mensup erkek figürünün birbirine sarılmış olarak resmedilmesi 18. ve 19. yüzyılda Kütahya'da Müslüman ve Hristiyan halkın kardeşliğinin resmedildiği görülmüştür. Yine aynı kategoride sayılabilecek katalogda 89 numaralı tabak ve 68 numaralı matarada da din adamlarının birlikte resmedildiği görülmektedir. Bu objelerin bu bağlamda bir belge niteliği taşıdığı düşünülmektedir.

Katalogda bulunan 45 ve 53 numaralı eserlerde sokak ciğer satıcısı elinde satış yaparken tasvir edilmiş; katalog 29 numaralı eserde bir kuş figürünün meyve dalının üzerinde resmedilmesi ve 14 numaralı eserde de erkek figürün at üzerinde kama ile resmedilmesi 18. ve 19. yüzyıl Kütahya yerel halkın yaşamı, yemek kültürü ve sosyo-kültürü ile ilgili bilgi vermesi açısından önemli olduğu görülmüştür.

İncelenen eserlerden 62 tanesinin başlık altından saçları görünür şekilde, bunlardan 23 tanesi saçları açık ve uzun olarak, 26 tanesinin ise saçları yanda resmedilmiştir.

İncelenen eserlerden altı tanesinde Ermenice yazılar mevcut olup, dini sahneler veya hikayelerin anlatıldığı görülmektedir. Bu eserler diğer eserler ile karşılaştırıldığında, her ne kadar kullanılan renkler bakımından benzerlikler görülse de, fırça kalitesi bakımından daha güzel ve net olduğu görülmektedir. Bu bakımdan da yapılmış olan atölyenin farklı olduğu düşünülmektedir.

18. ve 19. yüzyıla ait ulaşılabilen eserler arasında incelenen figürlü evanilerin 16. yüzyıl klasik dönem çinilerinin mükemmelliğinden uzak, her ne kadar özensiz bir işçilik hâkim ise de 18. ve 19. yüzyıl Kütahya çiniciliği kendine has bir üslup oluşturmuştur. Nevin Balta'ya ait 'Anadolu Kadın Başlıkları' kitabında da 18. yüzyılda kadınların kıyafetlerinde iç elbiseler önü açık ve ilikli, kolları bilekten daralan, belin altında beli sıkmadan bağlanan kuşak, topuklara kadar uzanan gömlek, altına giyilen topuk üstünde uçkurla bağlı şalvar, başlarına ise hotoz giydiklerinden bahsetmiştir. Bu bağlamda da 18. ve 19. yüzyıl Kütahya çiniciliği figürlü evanilerin, şehrinin yerel yaşantısını ve kıyafetlerini anlatması bakımından önemli bir belge niteliği taşıdığı ifade edilebilir. Ayrıca figürlerin her iki yanını kuşatan basit bitkisel kompozisyonlar ve ufak fırça dokunuşları ile yapılmış olan süslemelerin eserlere canlılık ve hareket kazandırdığı görülmektedir.

18. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı'nın başkentinde bulunan Avrupalı sanatçıların, İstanbul'un kentteki günlük yaşamı, kıyafetleri, törenleri, topografyasını belgeler nitelikte resimler yaptıkları bilinmektedir. Bu resimlere, gravürlenerek yayınlanmış kitaplarda rastlanılmaktadır. 18. ve 19. yüzyıl da yapılmış olan bu sanatsal çalışmalar hangi sanat alanında olursa olsun o döneme ait belge niteliği taşıdıkları sonucuna varılmaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ARIK, Rüçhan, *Kubad Abad Selçuklu Saray ve Çinileri*, İsbankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2000.
- ARIK, Rüçhan – Arık, Oluş, *Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Selçuklu ve Beylikler Çağı Çinileri*, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.
- ARLI, Belgin Demirsar - Ara Altun, *Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Osmanlı Dönemi*, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2008.
- ARLI, Belgin Demirsar; *Osmanlı Döneminde Kütahya Çiniciliği*, ÇINI, Rıfat, Ateşin Yarattığı Sanat Kütahya Çiniciliği, Celsus Yayıncılık, 2002.
- ARLI, Belgin Demirsar; *Kütahya Çiniciliği, Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul, 2007.
- ASLANAPA, Oktay; *Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri*, İstanbul, 1949.
- ASLANAPA, Oktay; *Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı*, İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, No:10, Seri:5, S:1, 1965.
- ASLANAPA, Oktay; *Türk Sanatı*, Remzi Kitabevi, 2. Baskı, 1989.
- ASLANAPA, Oktay; *Kütahya Keramik Sanatı, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan*, İstanbul, 1981-1982.
- ATASOY, Nurhan -RABY J., *İznik, The Pottery of Ottoman Turkey*, London- İstanbul, 1989.
- ATASOY, Nurhan– J. RABY, *İznik Seramikleri*, Londra, 1989.
- BAKIR, Sitare Turan; *İznik Çinileri'nde Ulama Karo Tasarımları*, Osmanlı Ansiklopedisi, 11. Cilt, Ankara, 1999.
- BAKIR, Sitare Turan, *İznik Çinileri ve Gülbenkian Koleksiyonu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.
- BALTA, Nevin; *Anadolu Kadın Başlıkları*, Erek Matbaacılık, Ankara, 2014.
- BİLGİ, Hülya; *Suna ve İnan Kıraç Vakfı Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri*, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2006.
- ÇİNİ, Rıfat; *Ateşin Yarattığı Sanat Kütahya Çiniciliği*, Celsus Yayıncılık, 2002.
- DEMİRSAR ARLI, Belgin - ALTUN, Ara; *Anadolu Toprağının Hazinesi Çini Osmanlı Dönemi*, Kale Grubu Kültür Yayınları, İstanbul, 2008.

- DEMİRİZ, Yıldız; '*Osmanlı Çini Sanatı*', Türkler Ansiklopedisi, 12. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.
- DEMİRİZ, Yıldız; '*Sinan'ın Mimarisinde Bezeme*', Mimarbaşı Koca Sinan, Yaşadığı Çağ ve Eserleri, C.2.
- DERMAN, F. Çiçek, *Tezhip*, İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, Cilt: 41, Ankara, 2002.
- DUYMAZ, Abdullah Şevki; '*Osmanlı Devrinden Günümüze Kütahya Çini ve Seramiği*', *II. Uluslararası Kütahya Çini Sempozyumu*, Kütahya, 2010.
- ERSOY, Ayla, *Türk Tezhip Sanatı*, Akbank Yayınları, İstanbul, 1988.
- Evlîyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, 9. Cilt, Hazırlayanlar: Yücel DAĞLI, Seyit Ali KAHRAMAN, Robert DANKOFF, İstanbul, 2005.
- GÖK, Sevinç; *Suna ve İnan Kıraç Koleksiyonu Kütahya Çini ve Seramikleri 2*, Mas Matbaacılık, İstanbul, 2015.
- İNALCIK, Halil – RENDA, Günsel; *Osmanlı Uygarlığı 2*, Gönül Öney, Çini ve Seramik, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009.
- İREPOĞLU, Gül, *Levnî*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1999.
- KUBAN, Doğan, *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.
- KÜRKMAN, Garo; *Toprak, Ateş, Sır*, Mas Matbaacılık A.Ş., İstanbul, 2005.
- ÖNEY, Gönül; *Türk Çini Sanatı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1976.
- ÖNEY, Gönül; *İslam Mimarisinde Çini*, Ada Yayınları, 1987.
- ÖNEY, Gönül; *Beylikler Devri Sanatı, XIV.-XV. Yüzyıl (1300-1453)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XXIV, S.9, 1989.
- ÖNEY, Gönül; '*Türk Çini ve Seramik Sanatı*', *Başlangıcından Bugüne Seramik Sanatı*, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1993.
- ÖNEY, Gönül; '*Çini ve Seramik*', *Geleneksel Türk Sanatları*, T.C. Kültür Bakanlığı, 1995.
- ÖNEY, Gönül; Mimari Süsleme, *Akdeniz'de İslam Sanatı Erken Osmanlı Sanatı Beylikler Mirası*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2000.
- ÖZEL, Mehmet; *Geleneksel Türk Sanatları*, Apa Ofset Basımevi, İstanbul, 1993.
- RENDA, Günsel, *Yenileşme Döneminde Kültür ve Sanat*, Türkler Ansiklopedisi, 15. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.

SEVİM, Mustafa, *Gravürlerle Türkiye İn Gravures VI, Giysiler, Portreler*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara, 2002.

SİNEMOĞLU, Nermin; *'Onaltıncı Yüzyıl Çinilerinde Motif Zenginliği', Prof. Şerare Yetkin Anısına Çini Yazıları*, Sanat Tarihi Derneği Yayınları, İstanbul, 1996.

ŞAHİN, Faruk; Sanat Tarihi Yıllığı, *'Kütahya Çini-Keramik Sanatı ve Tarihinin Yeni Buluntular Açısından Değerlendirilmesi'*, IX-X, Sanat Tarihi Enstitüsü 1970-1980, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Fakültesi Matbaacılık, İstanbul, 1981.

VARLIK, Mustafa Çetin; *'Kütahya', Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.26, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın ve Matbaacılık, Ankara, 2002.

YETKİN, Şerare, *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi*, İÜEF Yayınları, İstanbul, 1986.

Sürelî Yayınlar

- AYDUSLU, Nevin; ‘Anadolu’da Tek Örnek: Rölyef Tuğlalı Çini Mozaik (Erzurum Çifte Minareli Medrese)’, *Ekev Akademi Dergisi*, C.15, S.49, 2011.
- BAŞDAĞ, F. Evren; ‘Diyarbakır Melek Ahmet Paşa Camii Çinileri’, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.12, S.45, 2013.
- ERDOĞDU, Ayşe; “Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonu Bleu-Blanc Çin porselenleri”, *P Dergisi*, S.14, İstanbul, 1999.
- GÜLAÇTI, Nurettin; Selçuklu Dönemi Figüratif Dekorlu Seramik ve Çini Örneklerinin Cumhuriyet Dönemi Kütahya Figüratif Çinileriyle Karşılaştırılması, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, C.1, S.1, 2012.
- KALYONCU, Hülya, ‘Ehl-İ Hiref-İ Hassa’ Teşkilatının Osmanlı Kültür Ve Sanat Yaşamındaki Yeri Ve Önemi, *International Journal of Social Science*, S.33, 2015.
- KEMALOĞLU, Muhammet; ‘Selçuklu Tarihi Kaynak ve Araştırmalar’, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, C.5, 2012.
- ONUR ERMAN, Deniz; ‘Türk Seramik Sanatının Gelişimi: Toprağın Ateşle Dansı’, *Acta Turcica*, C.5, S.1, 2012.
- YILDIRIM, Savaş; ‘Diyarbakır Sahabeler Türbesi Çini Süslemeleri’, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.5, 2014.
- YILMAZ, Cihat Tezyinat, Restorasyonu, Örnekler ve Karşılaşılan Sorunlar, *Vakıf Haftası Dergisi*, C.8, Onu n Kardeşler Matbaacılık, Ankara, 1991.

Tezler

DOĞANAY, Aziz; *Klasik Devir İstanbul Hanedan Türbelerinde Tezyînât*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, M.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.

GÜLAÇTI, Nureddin; *Günümüz Kütahya 'sında Seramik-Çini Üretimi ve Durum Tespiti*, Sanatta Yeterlilik Tezi, Eskişehir, 2011.

KARA, Sezin, *Anadolu Selçuklu Dönemi Çini ve Sermiklerinde Kullanılan Motif ve Figürlerin Ajur Tekniğindeki Yansımaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

Diğer Kaynaklar

http://www.ceramopolis.com/?page_id=2063 Erişim Tarihi: 12.05.2017.

ÖZGEÇMİŞ

Emsele BAL, 1983 yılında Yalvaç'ta doğdu. 2005 yılında Kütahya MYO Çini İşlemeciliği bölümünden, ardından da 2012 yılında sa Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Çini Anasanat dalından mezun oldu. Çini sanatı adına birçok deneyim ve iş tecrübesine sahip Bal, Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Çini Anasanat dalında Araştırma Görevlisi olarak çalışmakta ve Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları programında başladığı yüksek lisans eğitimine halen devam etmektedir.